

กรมอนามัย
สำนักทันตสาธารณสุข

บทคัดย่อ

การประชุมวิชาการทันตสาธารณสุขแห่งชาติ ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2564

“ฟันดี เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี”

21-23 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

ณ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

สำนักทันตสาธารณสุข

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

สารบัญ

ลำดับ	บทคัดย่อ	หน้า
	การนำเสนอผลงานวิชาการด้วยวาจา (Oral Presentation)	
	กลุ่มที่ 1 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์ เด็กเล็ก และผู้สูงอายุ	
O1	การพัฒนาระบบบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากคุณภาพสำหรับหญิงตั้งครรภ์	2
O2	การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังอ่าง ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	3
O3	ผลการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็ก 0-2 ปี ใน รพ.สต.อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร	4
O4	การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	5
O5	การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	6
O6	3 ฐานกิจกรรม เพื่อฟันหนืด	7
O7	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 0-4 ปี ในเขตอำเภอหนองฮี ปี 2563	8
O8	ชุดแปรงฟันเคลื่อนที่ คู่สี่ปลาฉลาม	9
O9	การพัฒนาระบบบริการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 11	10
O10	การพัฒนารูปแบบการจัดบริการเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวาน อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	11
O11	กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุ	12
	กลุ่มที่ 2 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในวัยเรียนและวัยทำงาน	
O12	ผลของการติดป้ายปริมาณแคลอรีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องดื่มที่มีปริมาณแคลอรีต่ำในร้านกาแฟในหน่วยบริการสุขภาพเขต อ.เมือง จ.เชียงใหม่	13
O13	ความรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ปนเปื้อนในน้ำบริโภค ตำบลดงเจน อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา	14
O14	การเข้าถึงบริการทันตกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาพช่องปากดีของบุคลากรสาธารณสุข อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	15
O15	การพัฒนาความรู้ด้านทันตสุขภาพในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร	16
O16	การพัฒนารูปแบบการให้บริการส่งเสริมป้องกันในกลุ่มเด็กวัยเรียน รพ.สต.บ้านกรูด ตำบลตูมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	17
O17	ผลการขับเคลื่อนสังคมพนมไพรไร้ฟันผุในโรงเรียนประถมศึกษา อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	18
O18	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพช่องปาก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลประชาธิปไตย อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี	19
O19	รูปแบบการจัดบริการ fee schedule ทันตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	20
O20	การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนบ้านโพธิ์ใหญ่ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด	21
O21	การช่วยเหลือผู้หัดด้วย MIND	22

ลำดับ   บทคัดย่อ

การนำเสนอผลงานวิชาการด้วยโปสเตอร์ (Poster Presentation)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ

P1	ประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมทางทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง	24
P2	พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน	25
P3	ผลของโปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในหอผู้ป่วย	26
P4	การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ โดยเครือข่ายชุมชน ในเขตตำบลจิกเทิง อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี	27
P5	ดูแลใส่ใจ เพื่อผู้สูงวัยฟันดี ในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ	28
P6	การพัฒนารูปแบบบริการทันตกรรมยุควิถีใหม่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปะอ่าว	29
P7	นวัตกรรม logistic dental วารินชำราบ	30
P8	ແຫ່ນກັດຂີ່ຜຶ້ງຢ່າງງ່າຍ ຮຸ້ນ 2 (make it easy “Bb” version II)	31

กลุ่มที่ 2 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์และเด็กเล็ก

P9	การศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเกิดฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน ศพต. ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ก่อนและหลังการอุดฟันแบบ SMART technique อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์	32
P10	เครื่องมือจับเวลาแปรงฟันหนูน้อย	33
P11	1234ฟันดียิ้มสวย	34
P12	โมเดลฟันนางฟ้าฟันน้ำนม สอนหนูน้อยฟันดี	35
P13	ตุ๊กตาบอกเวลา	36
P14	สมุดคู่มือหลังการทำทันตการ (แบบสมุดเล่มเล็ก และแบบ QR Code)	37
P15	นวัตกรรม แผ่นความรู้หัตถ์จรรยา หญิงตั้งครรภ์ฟันดี	38

กลุ่มที่ 3 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในวัยทำงาน

P16	การพัฒนาระบบเข้าถึงบริการทันตกรรมบุคลากรท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลกุดโดน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์	39
P17	การพัฒนาแบบการให้บริการทันตกรรม ด้วยระบบจองคิวทันตกรรมออนไลน์	40
P18	การพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรม สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์	41
P19	การศึกษาความรู้ ทักษะจิต พฤติกรรม และแรงจูงใจ ผู้สูบบุหรี่ที่มารับบริการคลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ จังหวัดอุบลราชธานี	42
P20	การใช้ยาทางทันตกรรมอย่างสมเหตุผลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	43
P21	นวัตกรรม ฟ.ฟัน For Fun Application สำหรับวัยทำงาน	44
P22	สติกเกอร์สี ฟันดี วิถีชาวบ้าน	45
P23	ถุงประคบเย็นหัตถ์จรรยา	46

กลุ่มที่ 4 กลุ่มส่งเสริมสุขภาพช่องปากในวัยเรียนและกลุ่มพิเศษ

P24	ลักษณะของการให้บริการทางทันตกรรมในผู้ที่มีภาวะออทิสติก: การศึกษาทบทวนแฟ้มประวัติผู้ป่วยย้อนหลัง	47
P25	ประสิทธิผลการเคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามแท้ซี่ที่ 1 ตามรูปแบบ 2-1-5 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแก่งศรีโคตร จังหวัดอุบลราชธานี	48
P26	คู่มือผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสู่สุขภาพฟันดี	49
P27	ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณคราบจุลินทรีย์ สภาวะฟันผุ และสภาวะเหงือกอักเสบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2563	50

ลำดับ	บทคัดย่อ	หน้า
P28	Jelly Herb For Health: เยลลี่สมุนไพรเล็บบูหรี เพื่อสุขภาพช่องปากดี	51
P29	พวงกุญแจ 3 เกลอส	52
P30	ถอดกระดาดฟลูออไรด์แบบใช้แล้วทิ้ง	53
P31	นิทานภาพนูน ยิ้มหวานหน่อยจ๊ะ และ ฟ ฟัน แข็งแรง สำหรับผู้พิการทางการเห็น	54
	ภาคผนวก	

การนำเสนอผลงานวิชาการด้วยวาจา

Oral Presentation

การพัฒนาระบบบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากคุณภาพ สำหรับหญิงตั้งครรภ์

สุวรรณา เอื้ออรธการุณ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์คุณภาพ เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ (action research) กลุ่มเป้าหมาย คือ ทันตบุคลากร เจ้าหน้าที่งาน ANC และหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ใน รพ. 7 แห่ง ได้แก่ รพ.แม่ลาว เชียงราย รพ.สวรรคภ์ประชารักษ์ นครสวรรค์ รพ.หลวงพ่เป็นนครปฐม รพ.เขาคิชฌกูฏ จันทบุรี รพ.โพนทอง ร้อยเอ็ด รพ.ห้วยยอด ตรัง และ รพ.ยะหริ่ง ปัตตานี วิธีการ 4 ขั้นตอน คือ 1) วางแผน (ทบทวนเอกสารวิชาการ/ประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เกี่ยวข้อง) 2) ปฏิบัติการ (พื้นที่ศึกษาชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง/ทดสอบและปรับเครื่องมือ/ดำเนินกิจกรรม) 3) สังเกตการณ์ (เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เยี่ยมติดตามพื้นที่/เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ) 4) สะท้อนผล (ประชุมถอดบทเรียน) ผลการศึกษา การให้บริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์คุณภาพ ประกอบด้วย 1) การคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพช่องปาก โดยเจ้าหน้าที่ ANC และส่งต่อทันตบุคลากร 2) การตรวจประเมินสุขภาพช่องปาก ให้ทันตสุขศึกษา ฝึกทักษะแปรงฟัน ให้บริการทันตกรรม และนัดหมาย 3) การประเมินติดตาม/ให้ความรู้มารดาหลังคลอด เชื่อมโยงข้อมูลและสื่อสารสภาวะช่องปาก ให้ความรู้แก่มารดาผ่านสมุดสุขภาพมารดาและเด็ก (สมุดสีชมพู) และทำงานร่วมกับของวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง การให้คำแนะนำจากพยาบาล ANC และทันตบุคลากร ทำให้หญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่รับรู้ถึงความสำคัญของสุขภาพช่องปากขณะตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ข้อเสนอแนะ 1) แบบตรวจสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ ควรปรับปรุงให้มีรายละเอียดการตรวจฟันรายซี่ การวางแผนรักษาและนัดหมาย 2) หญิงตั้งครรภ์ทุกคนควรได้รับการประเมินสภาวะช่องปาก และจัดระดับความเสี่ยงสุขภาพช่องปาก 3) ควรอัปเดตความรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์แก่บุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: บริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากคุณภาพ หญิงตั้งครรภ์

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังอ่าง ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ชนะชัย ญาววงศ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังอ่าง ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 21 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบเรื่อง การดูแลสุขภาพช่องปาก และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทันตสุขภาพศึกษาโดยประยุกต์การเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญการวิจัยด้านทันตสาธารณสุขจำนวน 3 ท่าน และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของคำถามเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเท่ากับ 0.88 ผลการวิจัย พบว่า เด็กเล็กมีแนวโน้มของฟันผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.46 ในพ.ศ. 2562 เป็น 32.64 ในพ.ศ. 2563 และเด็กมีการดูแลสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) สรุปได้ว่า เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางทันตสุขภาพที่ดีขึ้น จึงควรนำรูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มากำหนดนโยบายในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็ก 0-2 ปี ใน รพ.สต.อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

พัชรี เรืองงาม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการประเมินผลการจัดรูปแบบบริการส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็ก 0-1 ปี ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นรูปแบบบริการที่ปรับใหม่จากเดิมที่ทำในคลินิกเด็กดี คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพเดือนละ 1 ครั้งพร้อมกับการฉีดวัคซีน เป็นการนัดผู้ปกครองรายกลุ่มเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพโดยเฉพาะทุก 6 เดือน โดยทำเฉพาะ รพ.สต. ที่ไม่มีทันตภิบาลประจำ เพื่อลดการเกิดฟันผุในเด็ก 0-2 ปี ของเด็กในพื้นที่ รพ.สต. ที่ไม่มีทันตภิบาลประจำอำเภอพรานกระต่าย ผลการดำเนินงานพบว่า เด็กมีแนวโน้มฟันผุลดลง ดังนี้ ร้อยละฟันผุของเด็กในปี 2561 2562 และ 2563 เท่ากับร้อยละ 28.04 27.46 และ 25.77 ตามลำดับ แต่ร้อยละฟันผุของเด็ก 3 ปี ของอำเภอพรานกระต่ายยังคงสูงอยู่ ควรทำโครงการนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่องและพัฒนารูปแบบให้สามารถทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมการดูแลช่องปากลูกให้ดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: ส่งเสริมทันตสุขภาพ เด็ก 0-2 ปี

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ชยานันต์ ศรีนุกูล

นฤพร ชูเสนา

ปิยะลักษณ์ ภาคศิสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (research and development) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 23 แห่งใน อ.พนมไพร การศึกษาแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานใน ศพด. ทั้ง 23 แห่ง ในปี 2555-2558 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบและทดลองใช้ในปี 2559-2561 ระยะที่ 3 วิจัยผลการดำเนินงาน ปรับปรุงรูปแบบและทดลองใช้ในปี 2562-2563 ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผลการศึกษาระยะที่ 1 ปี 2555-2558 พบว่า เด็ก 3 ปี ปราศจากฟันน้ำนมผุร้อยละ 33.8 37.5 38.3 และ 37.5 ตามลำดับและ ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็ก ผลการศึกษาระยะที่ 2 ปี 2559-2561 พบว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากที่พัฒนาขึ้นครอบคลุม ศพด. ทุกแห่ง ผลการศึกษาระยะที่ 3 พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับฟันน้ำนมผุของเด็กใน ศพด. ได้แก่ การใช้ขวดนม อนามัยช่องปากไม่สะอาด การดื่มน้ำหวานน้ำอัดลม การกินขนมมากกว่า 2 ครั้ง/วัน ส่วนการที่ผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็กเป็นประจำทุกเช้า พบว่า เป็นปัจจัยป้องกันฟันผุ ผลการศึกษาระยะที่ 4 พบว่า การใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันน้ำนมผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37.5 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 62.8 ในปี 2563 ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถปฏิบัติได้จริง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กมากขึ้น และทำให้เด็ก 3 ปี ปราศจากฟันน้ำนมผุเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องเข้าสู่การรักษาทางทันตกรรม

คำสำคัญ: การพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กอายุไม่เกิน 3 ปี

อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

นาตยา บัวศิริ

นฤพร ชูเสน

ปิยะลักษณ์ ภัคศิสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผล การใช้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กอายุไม่เกิน 3 ปี อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด โดยการศึกษาแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานปี 2557 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบและเริ่มใช้ในปี 2558 ระยะที่ 3 วิจัยผลการดำเนินงานปรับปรุงรูปแบบและทดลองใช้ในปี 2559-2563 ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของ รูปแบบ ผลการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า เด็กอายุไม่เกิน 3 ปี ได้รับการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเฉพาะใน โรงพยาบาล และ รพ.สต. 5 แห่งที่มีทันตบุคลากรอยู่ประจำ ผลระยะที่ 2 พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นซึ่ง ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) ตรวจฟันเด็ก สัมภาษณ์ผู้ปกครองและให้คำแนะนำรายบุคคล 2) ฝึกทักษะ ผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็กแบบลงมือปฏิบัติจริง 3) ให้บริการทาฟลูออไรด์วาร์นิช สามารถใช้ดำเนินงานได้ ครอบคลุม รพ.สต. ทั้ง 15 แห่งในพื้นที่ ผลระยะที่ 3 พบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดฟันผุในเด็ก คือ อนามัย ช่องปากไม่สะอาดและการกินนมแม่นานเกินกว่า 6 เดือน ส่วนการทาฟลูออไรด์วาร์นิชเป็นปัจจัยป้องกันฟันผุ ผลระยะที่ 4 พบว่า การใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทำให้เด็ก 3 ปี ปราศจากฟันน้ำนมผุ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37.5 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 62.8 ในปี 2563 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้ เด็กอายุไม่เกิน 3 ปี สุขภาพช่องปากดีขึ้นโดยไม่ต้องเข้าสู่การรักษาทางทันตกรรม ซึ่งเป็นต้นแบบในการ ดำเนินงานในกลุ่มวัยหรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันนำไปปรับใช้ได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เด็กอายุไม่เกิน 3 ปี

3 ฐานกิจกรรม เพื่อฟันหนูดี

ปิยะมาศ เออมิอนันต์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเปลี่ยนจากผู้รับเป็นผู้ให้ด้วยการแสดงออกอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) ของ ต.บึงนคร อ.ธวัชบุรี เพื่อดูแลสุขภาพช่องปากเด็กเล็ก โดยเน้นกิจกรรมน้อย ใช้เวลาไม่นาน สานความเข้าใจ ใส่ใจแก้ปัญหา ถ้าแสดงออกด้วย 3 กิจกรรม คือ ความรู้เรื่องฟันหนู ช่วยหนูตรวจฟันกันเถอะ และหนูต้องทำอะไรช่วยออกไอเดีย เป้าหมายคือร้อยละ 80 ของผู้เข้าอบรมตรวจช่องปากเด็กได้ถูกต้องและทุกกลุ่มแสดงแนวคิดเพื่อดูแลช่องปากเด็กใน ศพด. มีผู้เข้าอบรม 48 คนจากทุก ศพด. (4 ศพด.) เป็นครู ศพด. จำนวน 12 คน เด็กเล็ก 18 คน และผู้ปกครอง 18 คน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน พบว่าผู้เข้าอบรมตรวจช่องปากเด็กได้ถูกต้องร้อยละ 90.0 เด็กไม่มีฟันร้อยละ 72.2 ฟันผุระยะยาว 14 ซี่ ระยะดำแหวง 15 ซี่ และระยะกุดปูด 5 ซี่ ทุกกลุ่มแสดงปัญหา แนวคิดและข้อเสนอแนะทั้งหมด 12 ข้อ โดยพบมากที่สุด คือ เด็กติดนมขวด ต้องสอนแปรงฟันที่ถูกรวิธีในศพด. และงดนมขวด อยากรู้ประวัติฟันน้อยฟันสวยและมีกิจกรรมป้องกันฟันผุใน ศพด. หลังอบรม 2 เดือน พบว่าเด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการทันตกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.24 มีฟันผุลดลงร้อยละ 12.50 ดังนั้น ควรคืนข้อมูลสู่ชุมชนและส่งเสริมให้ทุก ศพด. จัดทำกิจกรรมเด่นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก ศพด. ละ 1 เรื่อง โดยมีทันตบุคลากรและเจ้าหน้าที่ รพ.สต.บึงนคร เป็นพี่เลี้ยงและทุกส่วนร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนผลงาน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สุขภาพช่องปาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 0-4 ปี ในเขตอำเภอหนองฮี ปี 2563

นัจรินทร์ บ่อชน

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคฟันผุในเด็กและเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพให้เกิดประสิทธิภาพในผู้ปกครองเด็กอายุ 0-4 ปี ในอำเภอหนองฮี จำนวน 431 คน โดยการนัดมารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 7 แห่ง แห่งละ 1 วัน ใช้รูปแบบกิจกรรมแบบเดียวกันทั้งอำเภอแบ่งจุดบริการ 3 จุด คือ 1. ทันตแพทย์ตรวจสุขภาพช่องปากเด็กและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง 2. เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ฝึกผู้ปกครองแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติจริงเป็นรายบุคคล และ 3. เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขให้บริการทาฟลูออไรด์วานิชเพื่อป้องกันโรคฟันผุ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับจำนวนฟันผุในเด็กอายุ 0-4 ปี โดยสถิติ chi-square test ผลการศึกษา พบว่า เด็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.1 สภาวะสุขภาพช่องปากเด็ก พบว่า มีคราบจุลินทรีย์ร้อยละ 36.4 มีรอยขาวขุ่นร้อยละ 35.3 มีฟันน้ำนมผุร้อยละ 28.1 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 1.46 ซี่/คน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็ก กลุ่มอายุ 1 ปี ได้แก่ มีการใช้ยาสีฟันมีฟลูออไรด์ (p-value<0.05) มีคราบจุลินทรีย์ (p-value<0.05) และมีรอยขาวขุ่นที่ตัวฟัน (p-value<0.05) กลุ่มอายุ 2 ปี ได้แก่ ผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็กตอนเช้า (p-value<0.05) มีคราบจุลินทรีย์ (p-value<0.05) และมีรอยขาวขุ่นที่ตัวฟัน (p-value<0.05) กลุ่มอายุ 3 ปี พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดฟันผุ คือ การใช้ขวดนม (p-value<0.05) มีคราบจุลินทรีย์ (p-value<0.05) และมีรอยขาวขุ่นที่ตัวฟัน (p-value<0.05) และกลุ่มอายุ 4 ปี ได้แก่ การกินอาหารหลังแปรงฟัน (p-value<0.05) มีคราบจุลินทรีย์ (p-value<0.05) และมีรอยขาวขุ่นที่ตัวฟัน (p-value<0.05) เมื่อทำการวิเคราะห์ในภาพรวมเด็ก 0-4 ปี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดฟันผุในเด็ก คือ การดื่มนมรสหวาน การดื่มนมเปรี้ยว การดื่มน้ำอัดลม การใช้ขวดนม การใช้ยาสีฟันที่มีฟลูออไรด์ มีคราบจุลินทรีย์ และมีรอยขาวขุ่นที่ตัวฟัน เสนอแนะให้ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางให้คำแนะนำผู้ปกครองผู้ดูแลเด็กเพื่อร่วมด้วยช่วยกันเฝ้าระวังและดูแลสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องตรงสาเหตุที่แท้จริงตามบริบทของพื้นที่

คำสำคัญ: เด็ก 0-4 ปี สภาวะฟันผุ ปัจจัยเสี่ยง

ชุดแปรงฟันเคลื่อนที่ คู่ซี่ปลาฉลาม

ณัฐกานต์ จันทร์หนองแขง

บทคัดย่อ

นวัตกรรมชุดแปรงฟันเคลื่อนที่ “คู่ซี่ปลาฉลาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อการสอนในการให้ทันตสุขศึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กเล็กมีความสนใจในการให้ความรู้ด้านทันตสุขภาพ ลดอัตราฟันผุในเด็กเล็ก และเพื่อให้เด็กและผู้ปกครองตระหนักและสนใจแปรงฟันได้สะอาดมากขึ้น มีกระบวนการสร้างนวัตกรรม โดยจัดเตรียมตุ๊กตาสำหรับการทำโมเดลแปรงฟัน และวัสดุในการทำโมเดลฟัน พร้อมกับพลาสติกลูกฟูกและความรู้ในการให้ทันตสุขศึกษา หลังจากการใช้ชุดแปรงฟันเคลื่อนที่คู่ซี่ปลาฉลาม พบว่า เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองให้ความสนใจในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากจากสื่อความรู้ และทำให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความสะดวกในการให้ทันตสุขศึกษา พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ร้อยละ 100 ความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ความพึงพอใจของผู้ปกครองร้อยละ 86.96 ความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ผู้ปกครองมีความตระหนักในการการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กทำให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น แปรงฟันให้เด็กเพิ่มมากขึ้น ช่องปากเด็กสะอาดขึ้นและผู้ปกครองพาเด็กมารับการรักษาโดยการอุดฟันน้ำนม จนทำให้มีค่าเฉลี่ยเด็กฟันดีไม่มีผุ (cavity free) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.83 เป็นร้อยละ 86.96 โดยแนวทางการขยายผลหรือพัฒนาต่อยอด คือ จะมีการติดตามและแนะนำการแปรงฟันที่บ้านโดยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อการแปรงฟันที่ต่อเนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปยังที่บ้าน เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก เพื่อให้เด็กเล็กมีนิสัยรักการแปรงฟัน และมีการขยายผลชุดแปรงฟันเคลื่อนที่คู่ซี่ปลาฉลามไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่นในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต.วังตะเฒ่า และขยายผลไปสู่อำเภออื่น ๆ ต่อไปเพื่อให้การดูแลสุขภาพช่องปากเด็กอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: แปรงฟัน สื่อการสอน

การพัฒนาระบบบริการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัย

เขตสุขภาพที่ 11

ศศิธร บัณฑิตมหากุล

บทคัดย่อ

จากการสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 พบว่า ร้อยละเด็กอายุ 3 ปี ในเขตสุขภาพที่ 11 มีอัตราฟันผุสูงถึงร้อยละ 64.3 และมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 3.4 ซี่ต่อคน ซึ่งเกือบสูงที่สุดเมื่อเทียบกับเขตสุขภาพอื่น ๆ มีผลการจัดบริการทันตกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในเด็ก 0-2 ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ การประเมินผลการจัดบริการทันตกรรมเด็กอายุ 3 ปี เขตสุขภาพที่ 11 ในปีงบประมาณ 2560 พบว่า อำเภอที่มีฟันผุระดับต่ำ มีการตรวจ ฟิกทักษะการแปรงฟัน การทาฟลูออไรด์วาร์นิชสูงกว่าและแตกต่างจากอำเภอที่มีอัตราฟันผุสูงอย่างมีนัยสำคัญ จึงได้ปรับกระบวนการทำงานโดยใช้กลไกการจัดสรรงบประมาณ กระตุ้นให้เพิ่มการจัดบริการ ในกลุ่มเด็ก 0-3 ปี โดยกำหนด “เด็กอายุ 9 18 24 36 เดือน คนไทยทุกสิทธิได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและเคลือบหรือทาฟลูออไรด์วาร์นิชและฝึกทักษะการแปรงฟัน ร้อยละ 55” เป็นตัวชี้วัดงบบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่เป็นปัญหาระดับเขต/จังหวัด (PPA) ของเขตสุขภาพที่ 11 มาตั้งแต่ปี 2563-4 ร่วมกับกำกับติดตามการดำเนินงานด้วยข้อมูล พบว่า ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด PPA ในปี 2563 เป็น ร้อยละ 53.47 ในปีงบประมาณ 2563-4 กลุ่มเด็ก 0-2 ปี ของเขตสุขภาพที่ 11 เข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากเพิ่มขึ้น จึงมีแนวทางการขยายผลโดยจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนารายงานชุดดังกล่าวในระบบรายงาน HDC และเสนอให้นำชุดข้อมูลที่ได้ มาพัฒนาระบบการแจ้งเตือนผู้ดูแล เพื่อนำเด็กมารับบริการทันตกรรมตามช่วงเวลาที่กำหนดผ่านแอปพลิเคชันในระบบต่อไป

คำสำคัญ: ส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปาก เด็กปฐมวัย ระบบบริการ

การพัฒนารูปแบบการจัดบริการเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรม ของผู้ป่วยเบาหวาน อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ภัสสร ผิวสุวรรณ

นฤพร ชูเสน

ปิยะลักษณ์ ภัคศิสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวาน อ.พนมไพร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการตรวจสุขภาพช่องปากในแต่ละปี โดยการศึกษาใช้วงจรปฏิบัติการของ Kemmis & Mc Taggart ประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่ 1. ชั้นวางแผน ศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในปี 2559-2560 และประชุมร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อทบทวนและพัฒนารูปแบบการจัดบริการ 2. ชั้นลงมือปฏิบัติ ในปี 2561-2563 ทันตบุคลากรออกหน่วยในรพ.สต. ทั้ง 15 แห่ง แห่งละ 1 วัน ร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อตรวจสุขภาพประจำปีแก่ผู้ป่วยเบาหวานแบบ One Stop Service 3. ชั้นสังเกตการณ์ การดำเนินงานตามรูปแบบและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 4. ชั้นสะท้อนผล มุ่งเน้นที่การเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวานด้วยรูปแบบการจัดบริการที่พัฒนาขึ้น ผลการศึกษาปี 2559-2560 ก่อนพัฒนารูปแบบ พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานได้ตรวจช่องปาก 674 และ 1,066 คน ได้รับการรักษาทางทันตกรรม 376 และ 337 คน หลังการพัฒนารูปแบบการจัดการบริการในปี 2561-2563 พบว่าผู้ป่วยได้ตรวจช่องปากจำนวน 2,285, 2,031 และ 1,542 คน ตามลำดับ ได้รับการรักษาทางทันตกรรมจำนวน 427, 509 และ 317 คนตามลำดับ โดยผลการตรวจสุขภาพช่องปากผู้ป่วยเบาหวานปี 2563 พบว่า มีปัญหาโรคเหงือกหรือปริทันต์อักเสบร้อยละ 82.9 ต้องถอนฟันร้อยละ 69.9 และมีฟันผุที่ต้องรักษาโดยการอุดฟันร้อยละ 18.5 ซึ่งการพัฒนารูปแบบการจัดบริการนี้สามารถเพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้ป่วยเบาหวานได้ครอบคลุมทุก รพ.สต. โดยใช้ระยะเวลาจัดบริการเพียง รพ.สต. ละ 1 วัน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การจัดบริการ การเข้าถึงบริการทันตกรรม ผู้ป่วยเบาหวาน

กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุ

ธัญญาณัฏฐา ยิ่งสุด

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสถานการณ์ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การดูแลส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพช่องปากจึงเป็นสิ่งสำคัญ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลก้อนแก้ว จึงคิดค้นนวัตกรรม “กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุ” เนื่องจากเจ้าหน้าที่ลงไปเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุพร้อมกับ care giver ในพื้นที่ตำบลก้อนแก้ว อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง จำนวน 6 คน ยังไม่ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้องจาก care giver และบุคคลในครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดี ลดการเกิดโรคในช่องปาก มีฟันเคี้ยวอาหารได้อย่างเหมาะสม นวัตกรรม “กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุ” จึงรวบรวมอุปกรณ์ในการดูแลช่องปากพร้อมทั้งคู่มือขั้นตอนวิธีการใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ care giver ที่มีหน้าที่ดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง สามารถดูแลทำความสะอาดได้อย่างถูกต้อง ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย care giver วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ในการหา ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย พบว่า นวัตกรรมกล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุมีความคงทนถาวร มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 5$) รองลงมานวัตกรรมกล่องดูแลช่องปากมีความหลากหลายเหมาะสมต่อการใช้งานกับผู้ป่วยมีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.66$) จากการใช้งาน พบว่า กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุช่วยอำนวยความสะดวก ไม่ลืมนขั้นตอนการทำความสะอาดช่องปากให้แก่ผู้ป่วย พร้อมยังสามารถแนะนำให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ในการทำความสะอาดช่องปากตามคู่มือในกล่องนวัตกรรมได้ถูกต้อง

คำสำคัญ: การดูแลช่องปากผู้สูงอายุ กล่องดูแลช่องปากผู้สูงอายุ care giver

ผลของการติดป้ายปริมาณแคลอรีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องดื่ม ที่มีปริมาณแคลอรีต่ำในร้านกาแฟในหน่วยบริการสุขภาพเขต

อ.เมือง จ.เชียงใหม่

รักชนก นุชพ่วง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการเลือกเครื่องดื่มก่อนและหลังการติดป้ายแสดงปริมาณแคลอรีระหว่างบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและบุคคลทั่วไป จำนวน 3,302 คน เป็นกลุ่มก่อนติดป้าย 1,887 คนและหลังติดป้าย 1,415 คน เป็นบุคลากรในหน่วยงานร้อยละ 60 และเป็นบุคคลทั่วไปร้อยละ 40 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) เก็บข้อมูลโดยวิธีสังเกตพฤติกรรมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2563 เพื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการติดป้ายแสดงปริมาณแคลอรี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และไคสแควร์และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกบริโภคเครื่องดื่มก่อนและหลังการติดป้ายระหว่างกลุ่มบุคลากรและบุคคลทั่วไปด้วย สถิติถดถอยโลจิสติก ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มบุคลากรและบุคคลทั่วไปเลือกเครื่องดื่มแคลอรีต่ำ (เครื่องดื่มที่มีปริมาณแคลอรีต่ำกว่า 150 กิโลแคลอรี) ร้อยละ 55.8 และ 41.8 ตามลำดับ ผู้บริโภคเพศชายและเพศหญิงเลือกเครื่องดื่มแคลอรีต่ำร้อยละ 56.9 และ 46.6 ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มบุคคลทั่วไปมีแนวโน้มเลือกเครื่องดื่มแคลอรีต่ำน้อยกว่ากลุ่มบุคลากรคิดเป็น 0.5 เท่า (CI 0.49-0.96) และผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกเครื่องดื่มแคลอรีต่ำเพิ่มขึ้นภายหลังการติดป้ายคิดเป็น 1.2 เท่า (CI 1.03-1.42) โดยสรุป การติดป้ายแคลอรีมีผลต่อการตัดสินใจเลือกเครื่องดื่มของผู้บริโภคกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มผู้บริโภคประชาชนทั่วไปมีแนวโน้มพฤติกรรมเลือกเครื่องดื่มที่มีแคลอรีลดลง ดังนั้น การทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อ เพื่อให้ประชาชนสนใจ รวมถึงการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ป้ายแสดงปริมาณแคลอรี การเลือกเครื่องดื่มในร้านกาแฟ ร้านกาแฟในหน่วยบริการสุขภาพ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ปนเปื้อนในน้ำบริโภค ตำบลดงเจน อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา

สุพจน์ ชำนาญไพโร

น้ำผึ้ง รัตนพิบูลย์

วิสเพ็ญ กิจธเนศ

สุทธิกานต์ กันดี

ภาวิณี วรรณศรี

บทคัดย่อ

พื้นที่ตำบลดงเจน อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่เสี่ยงฟลูออไรด์สูงในน้ำบริโภค จากการสำรวจ พ.ศ. 2555 พบว่า ฟลูออไรด์ในน้ำประปาหมู่บ้านมีค่า 0.13-4.43 มิลลิกรัมต่อลิตร พฤติกรรมการบริโภคน้ำที่มีฟลูออไรด์สูงกว่า 0.70 มิลลิกรัมต่อลิตร ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ร้อยละ 22.9 และพบฟันตกกระเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ร้อยละ 53.6 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ปนเปื้อนในน้ำบริโภค ตำบลดงเจน อำเภอภูพาน จังหวัดพะเยา จำนวน 120 ราย โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 ถึง เดือนมกราคม 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพ ผลการศึกษา พบว่า พื้นที่ที่มีการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์โดยการเปลี่ยนจากแหล่งน้ำประปาบาดาลที่มีฟลูออไรด์สูงเป็นประปาผิวดิน (ฟลูออไรด์ 0.20 มิลลิกรัมต่อลิตร) จากการสำรวจไม่พบฟันตกกระในเด็กนักเรียนรุ่นใหม่ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์ปนเปื้อนในน้ำบริโภคอยู่ในระดับดี และควรมีการเสริมทักษะการเข้าถึงข้อมูล การสืบค้นและค้นหาข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่น่าเชื่อถือจากช่องทางที่หลากหลาย และข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้เป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรสาธารณสุขในการวางแผนในการสื่อสารข้อมูล เสริมสร้างและยกระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ สิ่งสำคัญ คือ การทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักปัญหาที่เกิดขึ้น และเข้าใจถึงทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ท้ายที่สุดชุมชนจะเกิดการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาตามบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ฟลูออไรด์

การเข้าถึงบริการทันตกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาพช่องปากดีของบุคลากรสาธารณสุข อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

อัจฉรา เอกวงศ์ษา

นฤพร ชูเสน

ปิยะลักษณ์ ภัคคีสมัย

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบตัดขวางเพื่อศึกษาสภาวะช่องปากบุคลากรสาธารณสุขวัยทำงานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาพช่องปากดีของบุคลากรสาธารณสุข อ.พนมไพร ซึ่งเป็นวัยทำงานอายุ 20-59 ปี ที่มาตรวจสุขภาพช่องปากตามแผนการตรวจสุขภาพประจำปีระหว่างเมษายน-พฤษภาคม 2563 กลุ่มตัวอย่าง 238 คน ทำแบบสอบถามก่อนเข้ารับการตรวจสุขภาพช่องปากโดยทันตแพทย์เพียงคนเดียวเป็นผู้ตรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน (chi-square และ binary logistic regression) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 78.6 ปีที่ผ่านมาเคยรับบริการทันตกรรมร้อยละ 70.2 มีฟันแท้เฉลี่ย 28.1 ซี่ (S.D.=3.0) ค่าเฉลี่ยฟันแท้ผุถอนอุด 3.9 ซี่/คน (S.D.=3.6) ฟันผุที่ยังไม่รักษาร้อยละ 46.2 ฟันแท้ใช้งานเหมาะสมร้อยละ 95.8 หินน้ำลายร้อยละ 71.0 ปริทันต์อักเสบที่เก็บฟันไว้ได้ร้อยละ 25.2 ปริทันต์อักเสบที่ต้องถอนฟันร้อยละ 5.9 สุขภาพช่องปากดีร้อยละ 18.5 และพบปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีสุขภาพช่องปากดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) ได้แก่ เพศ ดัชนีมวลกาย สิทธิการรักษา สายงานที่ให้บริการ การแปรงฟันตอนเช้า การรับบริการทันตกรรมในปีที่ผ่านมา อุปสรรคในการเข้ารับบริการ และความรู้เรื่องแปรงฟันแห้ง 2-2-2 หลังจากตรวจช่องปาก พบว่า บุคลากรมารับบริการทันตกรรมร้อยละ 23.9 ซึ่งผลการศึกษาสามารถชี้แจงแผนเพิ่มการเข้ารับบริการทันตกรรมของบุคลากร ตลอดจนการดูแลสุขภาพช่องปากหลังการรักษา ซึ่งจะทำให้บุคลากรสาธารณสุขมีสุขภาพช่องปากที่ดีและมีความเข้าใจในการช่วยสื่อสารด้านทันตสุขภาพสู่ประชาชน

คำสำคัญ: การเข้าถึงบริการทันตกรรม บุคลากรสาธารณสุข วัยทำงาน

การพัฒนาความรู้ด้านทันตสุขภาพในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร

ธีรพงศ์ มุทาไร

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาต่อการพัฒนาความรู้ด้านทันตสุขภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมต้นจำนวน 148 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความรู้ และความรู้ด้านทันตสุขภาพขั้นพื้นฐาน ขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณ จากนั้นจัดกิจกรรมบูรณาการร่วมกับโรงเรียนและคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ เพื่อสร้างโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพด้วยการมีนโยบายสาธารณะและให้ทันตสุขภาพด้วยโปรแกรมการเรียนการสอน เก็บข้อมูลอีกครั้งหลังจากกิจกรรมประกอบการใช้สื่อ กิจกรรมกลุ่มย่อย และมหกรรมการแสดงออกถึงความรอบรู้ทางทันตสุขภาพของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ paired t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนขั้นปฏิสัมพันธ์และขั้นวิจารณ์ญาณอยู่ในระดับที่ดี โดยนักเรียนหญิงที่ปราศจากฟันผุ มีกรดเคลือบในระดับสูง มีความรู้เรื่องโรคในช่องปากระดับสูง และผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการจะมีความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพที่มากกว่า ภายหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนความรู้ด้านทันตสุขภาพขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) แต่ไม่พบความแตกต่างในความรู้ด้านทันตสุขภาพขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณภายหลังจากที่กลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมโปรแกรมทันตสุขภาพ ดังนั้น จึงควรเพิ่มการพัฒนาเพื่อให้สามารถเสริมสร้างความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพในขั้นปฏิสัมพันธ์ และขั้นวิจารณ์ญาณอันจะทำให้เกิดการปฏิบัติและจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเพื่อสุขภาพช่องปากที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ health literacy

การพัฒนารูปแบบการให้บริการส่งเสริมป้องกันในกลุ่มเด็กวัยเรียน รพ.สต.บ้านกรูด ตำบลตุมใหญ่ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

กาญจน์ภัทร ผาดไธสง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพโรงเรียนประถมศึกษา บูรณาการแก้ไขปัญหาสภาวะทันตสุขภาพ เน้นบริการกลุ่มนักเรียน วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ 6-12 ปี และงานสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค จากรายงาน ทส.003 รพ.สต.บ้านกรูด ปี 2561-2563 ผลการศึกษา พบว่า การให้ทันตสุขภาพและความรู้ในชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนรู้ เข้าใจ และให้ความร่วมมือในการมารับบริการมากขึ้น ปี 2561 พบนักเรียนมีปัญหา 121 คน มารับบริการ 112 คน ร้อยละ 91.80 เคลือบหลุมร่องฟัน 71/229 คน/ชี ร้อยละ 44.93 ในปี 2562 พบนักเรียนมีปัญหา 116 มารับบริการ 108 คน ร้อยละ 93.10 เคลือบหลุมร่องฟัน 67/224คน/ชี ร้อยละ 51.14 และปี 2563 พบนักเรียนมีปัญหา 103 คน มารับบริการ 101 คน ร้อยละ 98.05 เคลือบหลุมร่องฟัน 330/923คน/ชี ร้อยละ 79.90 และได้รับการเคลือบฟลูออไรด์ 413 คน ร้อยละ 100 สรุปผลการศึกษาได้ว่า การบูรณาการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ โดยให้ทันตสุขภาพ ประชุม วางแผน ร่วมกับร.ร. อบรมครู นักเรียน สำรวจสภาวะทันตสุขภาพ ให้บริการจำเป็น เน้นบริการเชิงรุกมากขึ้น จัดกิจกรรมแปรงฟัน ย้อมสีฟัน การดำเนินการร.ร. ปลอดภัยน้ำอัดลม ให้ทันตสุขภาพ รายกลุ่ม รายชั้น เยี่ยมบ้านรายที่มีปัญหา ทั้งดำเนินงานตามนโยบายการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก fee schedule เพิ่มการเข้าถึงนั้น ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรให้ความรู้จัดกิจกรรมสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองและเด็กในชั้นเรียน

คำสำคัญ: งานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ นักเรียนประถมศึกษา

ผลการขับเคลื่อนสังคมพนมไพรไร้ฟันผุในโรงเรียนประถมศึกษา

อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

นฤพร ชูเสน

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง เพื่อประเมินผลด้านสุขภาพช่องปากเด็กในโรงเรียนประถมศึกษา อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด หลังดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการขับเคลื่อนสังคมพนมไพรไร้ฟันผุต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558-2563 ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนป.1-6 จำนวนประมาณ 3,800 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 50 แห่ง ที่เข้าร่วมกิจกรรมในหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การสอนทันตสุขศึกษา การฝึกแปรงฟันแบบปฏิบัติจริง การประเมินความสะอาดหลังแปรงฟันโดยใช้เม็ดสีย้อมคราบ จุลินทรีย์ แนวทางการจัดบริการทันตกรรม และเกณฑ์พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การปรับมาตรฐานการตรวจของทันตบุคลากรโดยตรวจด้วยตาเปล่าภายใต้แสงจากไฟฉาย และการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนชั้นป.1-6 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนป.1-6 เข้าร่วมกิจกรรมเฉลี่ยร้อยละ 96.2 ของนักเรียนทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานปี 2558 กับปี 2563 พบว่า นักเรียนป.1-6 แปรงฟันสะอาดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 43.2 เป็นร้อยละ 60.8 ปราศจากฟันแท้ผุ (caries free) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.1 เป็นร้อยละ 79.5 ฟันดีไม่มีผุ (cavity free) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60.3 เป็นร้อยละ 84.1 ส่วนผลการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนชั้น ป.6 เปรียบเทียบปี 2558 กับปี 2563 พบว่า ปราศจากฟันแท้ผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 32.0 เป็นร้อยละ 60.2 ฟันดีไม่มีผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.3 เป็นร้อยละ 83.0 จากผลการดำเนินงานขับเคลื่อนสังคมพนมไพรไร้ฟันผุอย่างต่อเนื่อง พบว่า ส่งผลให้เด็กนักเรียนมีฟันดีโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการรักษาทางทันตกรรมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: โรงเรียนประถมศึกษา สุขภาพช่องปาก ฟันผุ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพช่องปาก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ศิริวรรณ เทพชุม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพช่องปากและศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความชุกของโรคฟันผุในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนภายใต้เครือข่ายบริการสุขภาพ โรงพยาบาลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี การศึกษาแบบภาคตัดขวาง รวบรวมข้อมูลจากการให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2562 ที่มีการบันทึกตามระบบบริการปกติของกลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลประชาธิปัตย์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการแจกแจงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ exact probability test และ univariable and multivariable logistic regression ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษา พบว่ามีความชุกของโรคฟันผุในนักเรียนร้อยละ 59.3 ความรุนแรงแสดงโดยค่าเฉลี่ยประสบการณ์ฟันผุถอนอด (DMFT) เท่ากับ 2.0 ซี่/คน โดยมีฟันผุไม่ได้รับการรักษา 0.9 ซี่/คน ร้อยละ 58.9 ของนักเรียนฟันดีไม่มีผุ (cavity free) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value $<$ 0.05) คือ เพศ อายุ ภาวะโภชนาการ ระยะเวลาในการแปรงฟัน การดื่มน้ำอัดลม การรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก และการได้รับการรักษาฟันและเหงือก ดังนั้นควรสร้างความตระหนักในเรื่องภาวะโภชนาการและการเกิดฟันผุโดยบูรณาการร่วมไปกับงานส่งเสริมสุขภาพในงานอนามัยโรงเรียน อีกทั้งควรสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ ช่องปาก ถึงผลเสียในการบริโภคน้ำอัดลม การรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมการแปรงฟันและการรับบริการทันตกรรม

คำสำคัญ: สภาวะสุขภาพช่องปาก ความชุกโรคฟันผุ สภาวะฟันดีไม่มีผุ

รูปแบบการจัดบริการ fee schedule ทันตกรรมในโรงเรียน ประถมศึกษา อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด ภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ยุทธนา มีดทัพไทย

นฤพร ชูเสน

ปิยะลักษณ์ ภัคศิสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการ fee schedule ทันตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 50 แห่งใน อ.พนมไพร ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2564 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนอายุ 4-12 ปี จำนวน 4,730 คน และนักเรียนอายุ 6-12 ปี จำนวน 3,809 คน การศึกษานี้ใช้วงจรปฏิบัติการของ Kemmis & Mc Taggart ประกอบด้วย 4 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน ศึกษาแนวทางการดำเนินงานทันตกรรมอย่างปลอดภัยภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทบทวนความรู้และฟื้นฟูทักษะการให้บริการของทันตบุคลากร 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ ออกหน่วยให้บริการทันตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น 3) ขั้นสังเกตการณ์ การดำเนินงานตามรูปแบบและสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 4) ขั้นสะท้อนผล มุ่งเน้นที่การเข้าถึงบริการทันตกรรมตามรายการ fee schedule ทันตกรรม ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้จัดบริการทันตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาได้ตามมาตรฐาน D-M-H-T-T โดยผลการดำเนินงาน 6 เดือนแรก พบว่า ดำเนินงานได้ครอบคลุม 39 โรงเรียน ร้อยละ 78.0 ซึ่งเด็กอายุ 4-12 ปี ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์จำนวน 2,525 คน ร้อยละ 53.4 (KPI จ.ร้อยเอ็ด คือ ร้อยละ 50 ของเด็ก 4-12 ปี ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์) และเด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟันจำนวน 925 คน ร้อยละ 24.3 (KPI จ.ร้อยเอ็ด คือ ร้อยละ 15 ของเด็ก 6-12 ปี ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟันรายใหม่ที่ยังไม่เคยได้รับการบริการ ในปี 2563) ทั้งนี้รูปแบบการจัดบริการที่พัฒนาขึ้นทำให้สามารถดำเนินงานทันตกรรมป้องกันตามนโยบายหลักได้บรรลุผลตามเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดด้านสถานการณ์โรค COVID-19

คำสำคัญ: fee schedule ทันตกรรม โรงเรียนประถมศึกษา โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน บ้านโพธิ์ใหญ่ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ลลดา พรหมพิทักษ์

นฤพร ชูเสน

ปิยะลักษณ์ ภัคดีสมัย

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (research and development) รูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนบ้านโพธิ์ใหญ่ อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลรูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียนบ้านโพธิ์ใหญ่ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การออกหน่วยทันตกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ระบบการจัดบริการทันตกรรม และเกณฑ์พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี การศึกษาประกอบด้วย 4 ระยะ คือ ระยะ 1. วิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลปี 2557 ระยะ 2. พัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามเกณฑ์เครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดีในปี 2558-2560 ระยะ 3. วิเคราะห์ผลการดำเนินงานในระยะ 2 ปรับปรุงรูปแบบโดยเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและทดลองใช้ในปี 2561-2563 ระยะ 4. ประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผลการศึกษาระยะ 1 จากข้อมูลปี 2557 พบว่า เด็ก ป.1-6 ฟันดีไม่มีผุร้อยละ 61.1 และการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเป็นหน้าที่หลักของทันตบุคลากร ผลระยะ 2 พบว่าการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเป็นบทบาทร่วมระหว่างโรงเรียนกับทันตบุคลากร ผลระยะ 3 พบว่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ผลระยะ 4 หลังจากใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในปี 2558 เปรียบเทียบผลลัพธ์ด้านสุขภาพช่องปากกับปี 2563 พบว่า นักเรียนแปรงฟันสะอาดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 76.6 เป็นร้อยละ 94.6 ปราศจากฟันแท้ผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.8 เป็นร้อยละ 77.1 และฟันดีไม่มีผุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 61.1 เป็นร้อยละ 94.6 จากการประเมินผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีสุขภาพช่องปากดีขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงกันต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบ การส่งเสริมสุขภาพช่องปาก โรงเรียนประถมศึกษา

การช่วยเลิกบุหรี่ด้วย MIND

ปาริชาติ แยมส์ลี

บทคัดย่อ

ฝ่ายทันตกรรม โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา ได้ดำเนินกิจกรรมการช่วยเลิกบุหรี่ด้วยวิธี MIND (motivational interviewing and deep listening) เทคนิคใจแลกใจ ได้ใจ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจช่วยผู้ป่วยเลิกบุหรี่ ในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการตรวจฟัน และสูบบุหรี่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ทันตบุคลากร ใช้ MIND ช่วยผู้ป่วยเบาหวานเลิกบุหรี่ และมีการบันทึกวิดีโอเพื่อค้นหาประเด็นที่ใช้ในการค้นหาแรงจูงใจ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมและสภาวะช่องปากผู้ป่วยโรคเรื้อรัง/เบาหวานแบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วยสูบบุหรี่ และการบันทึกคลิปวิดีโอการช่วยเลิกบุหรี่ในการเก็บข้อมูล เริ่มดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563-เม.ย 2564 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้ 1) จัดให้มีบริการตรวจฟัน ให้คำแนะนำสำรวจพฤติกรรม และสภาวะช่องปากผู้ป่วยโรคเบาหวานที่จุดลงทะเบียนผู้ป่วยเบาหวาน 2) จัดให้มีการช่วยผู้ป่วยเบาหวานเลิกบุหรี่ ด้วย MIND 3) มีการบันทึกวิดีโอการช่วยเลิกบุหรี่ด้วยวิธี MIND ส่งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการหาประเด็นสำคัญที่ใช้เป็นแรงจูงใจในการเลิกบุหรี่ และ 4) จัดให้มีการติดตามผลรายบุคคลที่ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี มีผลการดำเนินกิจกรรม คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการตรวจฟัน 380 คน มีผู้ป่วยเบาหวานที่สูบบุหรี่ได้รับการช่วยเลิกบุหรี่ 10 คน มีการบันทึกวิดีโอ 8 คน ประเด็นสำคัญที่ใช้เป็นแรงจูงใจในการช่วยเลิกบุหรี่ พบเป็นประเด็นความรักจากคนในครอบครัว 8 ราย รองลงมาเป็นประเด็นเศรษฐกิจ 6 ราย นอกจากนั้นเป็นประเด็น ในเรื่องสุขภาพ 5 ราย แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีผลการติดตามผล ซึ่งจะทำให้การติดตามผลในอนาคตต่อไป สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ คือ เหมาะสำหรับผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ หรือเริ่มช่วยเลิกบุหรี่ เพราะมีความสั้น กระชับ เข้าใจง่าย ใช้ได้จริง และสอนให้ทำโดยไม่คาดหวัง เพราะจะได้ไม่ผิดหวัง แต่เมื่อไรที่มีใครสักคน เดินมาบอกว่าเลิกบุหรี่ได้เพราะหมอฟัน ความพิศุข ด้วยความยินดีก็จะตามมา จึงทำให้ผู้ช่วยเลิกบุหรี่ไม่เครียด และมีเป้าหมายจะพัฒนารูปแบบการช่วยเลิกบุหรี่ในการบริการทางทันตกรรม รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับแผนกอื่น ๆ ของโรงพยาบาล

คำสำคัญ: MIND (motivational interviewing and deep listening) การเลิกบุหรี่ ทันตกรรม

การนำเสนอผลงานวิชาการด้วยโปสเตอร์

Poster Presentation

ประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมทางทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง

พิจิตรา สมพันธ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้นวัตกรรมทางทันตสุขภาพในผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงที่อาศัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังประจวบ ตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยทำการศึกษากลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ paired t-test ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มีสถานภาพสมรสคู่ และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ข้อมูลพฤติกรรมทันตสุขภาพ ผู้ดูแลทำความสะอาดช่องปากหนึ่งครั้งต่อวัน วิธีการทำความสะอาดช่องปากโดยใช้วิธีแปรงฟัน และมีการตรวจทำความสะอาดช่องปากหลังทำความสะอาด ข้อมูลด้านทันตสุขภาพของผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง ปัญหาสภาวะที่ตรวจพบมากที่สุด คือ การมีกลิ่นปาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ ผู้ดูแลมีความพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.67 วัดผลด้านการอ้าปากก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการใช้นวัตกรรมทางทันตสุขภาพในผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงแล้ว วัดด้านการอ้าปาก มีการอ้าปากได้เพิ่มมากขึ้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) วัดผลด้านความสะอาดช่องปาก ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยวัดผู้ป่วยด้านความสะอาดช่องปาก ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการใช้นวัตกรรมทางทันตสุขภาพในผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงแล้ว พบว่า สะอาดมากขึ้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) การใช้นวัตกรรมชนิดนี้สามารถทำให้ผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถอ้าปากหรืออ้าปากได้น้อยทำความสะอาดช่องปากได้ง่ายขึ้นสามารถทำได้เองและราคาไม่แพง

คำสำคัญ: ประสิทธิผล ทันตสุขภาพ นวัตกรรม ผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง

พฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน

ชญญอร คำแสง

วิลาวัลย์ หลักเขต

สำราญ พูลทอง

บทคัดย่อ

ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปากมากขึ้นโดยเฉพาะ โรคปริทันต์ การเกิดไลเคนแพลนัส ต่อม้ำลายไหล ภาวะปากแห้ง การสูญเสียฟัน เป็นต้น การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากกับระดับความรู้ ทักษะคิด ความเชื่อเรื่องสุขภาพช่องปาก และการเข้าถึงบริการทันตกรรมของผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานที่รับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม อ.เมือง จ.อุบลราชธานี จำนวน 161 ราย โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยการ สัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า ระหว่างกันยายน-พฤศจิกายน 2563 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา หาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (68.9%) ส่วนใหญ่มีสภาพเหงือกปกติ (86.9%) และผู้ป่วยเกินครึ่งมีฟันเหลือมากกว่า 20 ซี่ (57.8%) ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีระดับ ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (41.0%) มีระดับทัศนคติในการดูแลสุขภาพช่องปากอยู่ในระดับสูง (78.9%) และมีระดับความเชื่อด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง (51.6%) การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ปัจจัยนำ คือ ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก ($p\text{-value}<0.05$) ทักษะคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก ($p\text{-value}<0.05$) และความเชื่อด้านสุขภาพ ($p\text{-value}<0.05$) และปัจจัยเอื้อ คือ อุปกรณ์ในการทำความสะดวกช่องปาก ($p\text{-value}<0.05$) และการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม ($p\text{-value}<0.05$) มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มความ รอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุเบาหวานเพื่อลดการสูญเสียฟัน ซึ่งผลของ การศึกษาเป็นข้อมูลนำไปสู่การวางแผนและออกแบบให้บริการในการดูแลสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุเบาหวาน ต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน

ผลของโปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในหอผู้ป่วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา

ณมน เพ็ชรนิล

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปากต่อสภาวะอนามัยช่องปากของผู้ป่วยสูงอายุที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในหอผู้ป่วยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 9 โดยการศึกษาได้ออกแบบการศึกษาเป็นแบบทดลองกลุ่มหนึ่งระหว่างเดือนกรกฎาคม 2563 ถึงเดือนมกราคม 2564 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยสูงอายุที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 25 ราย อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยผู้ป่วยได้รับโปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ได้แก่ การดูแลช่องปากรายวันโดยเจ้าหน้าที่พยาบาลและการดูแลช่องปากโดยทันตแพทย์เฉพาะทางทันตกรรมผู้สูงอายุ โดยผลลัพธ์ คือ การประเมินสภาวะสุขภาพช่องปากและการตรวจสภาวะอนามัยช่องปากโดยใช้เครื่องมือประเมินสุขภาพช่องปาก (OHAT) และดัชนีความสะอาดช่องปาก (OHI-S) แบบง่าย โดยวัดก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสองสัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและทดสอบความแตกต่างโดยใช้การวิเคราะห์ paired t-test หลังจากการติดตามผลสองสัปดาห์ พบว่า คะแนน OHI-S และ OHAT ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ดังนั้น สรุปได้ว่าโปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปากในหอผู้ป่วยมีประสิทธิผลสามารถปรับปรุงสภาวะสุขภาพช่องปากและสภาวะอนามัยช่องปากของผู้ป่วยได้

คำสำคัญ: โปรแกรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ผู้สูงอายุ สภาวะช่องปาก

การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ โดยเครือข่ายชุมชน ในเขตตำบลจิกเทิง อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี

พิชญสุดา เขียดสกุล

บทคัดย่อ

เป้าหมายการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558-2565 เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากที่ดีและมีการเข้าถึงบริการทันตกรรมเพิ่มขึ้น การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในชุมชนใช้กระบวนการ PAOR ในการวิเคราะห์ จัดทำแผนปฏิบัติการ นิเทศติดตาม และสะท้อนผล กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้สูงอายุตำบลจิกเทิง จำนวน 231 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประเมินความรู้ พฤติกรรม การมีส่วนร่วมด้วยแบบสอบถาม และแบบตรวจสุขภาพช่องปาก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษา พบว่าการพัฒนานี้ได้รูปแบบ C2P Model คือ การสร้างเครือข่ายในชุมชน (C: Community network) เกิดการมีส่วนร่วม (P: Participation) เกิดโครงการ (P: Project) ที่ส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ทั้งสิ้น 3 โครงการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพ อสม.เชี่ยวชาญด้านทันตสาธารณสุข เกิดนวัตกรรม “ตะกร้าเยี่ยมบ้านฟันดี” 2) การอบรมให้ความรู้ ตรวจประเมินสภาวะทันตสุขภาพ และพัฒนาทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาเครือข่ายการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวและรถเคลื่อนที่ ระยะเวลาตั้งแต่เมษายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2563 หลังการพัฒนาผู้สูงอายุมีความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากดีขึ้นในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.41 (SD = 1.95) และ 2.34 (SD = 0.52) ตามลำดับ การมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาทันตสุขภาพ ร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: สุขภาพช่องปาก ผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วม

ดูแลใส่ใจ เพื่อผู้สูงวัยฟันดี ในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ

สีชาต กิตติธรรมากร

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การสูญเสียฟันในช่องปาก ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา จากผลสำรวจสภาวะทันตสุขภาพ ประชาชนอำเภอบางกล่ำปี 2562 พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพช่องปาก เนื่องจาก มีค่าเฉลี่ยจำนวนฟันแท้ที่ใช้งานได้เพียง 9.74 ซี่/คน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศที่ 18.6 ซี่/คน และค่าเฉลี่ยของจังหวัดสงขลาที่ 13.2 ซี่/คน และมีพฤติกรรมการแปรงฟันก่อนนอน ร้อยละ 31.1 ซึ่งน้อยกว่าภาพรวมของจังหวัดสงขลาที่ร้อยละ 69.8 เห็นได้ว่าผู้สูงอายุอำเภอบางกล่ำมีปัญหาสุขภาพช่องปากระดับรุนแรงและมีพฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากไม่เหมาะสม กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลบางกล่ำ ร่วมกับภาคีเครือข่ายจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชมรมผู้สูงอายุขึ้น และกำหนดให้ ตำบลบ้านหาร เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความรู้ ทักษะ ในการดูแลสุขภาพช่องปาก สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพแก่สมาชิกในชุมชน และเข้าถึงบริการทันตกรรม ผลการดำเนินกิจกรรมปี 2563-2564 ร้อยละ 96.5 ของผู้สูงอายุได้รับความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากร้อยละ 80.4 ได้รับการฝึกทำความสะอาดช่องปากร้อยละ 100 สามารถทำความสะอาดช่องปากได้อย่างมีประสิทธิภาพร้อยละ 96.5 ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากร้อยละ 94 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพให้กับสมาชิกในชุมชนจำนวน 6 กิจกรรม และมีแผนพัฒนาต่อยอด โดยการสร้างแกนนำผู้สูงอายุด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และขยายการดำเนินกิจกรรมไปสู่ชมรมผู้สูงอายุอื่น ๆ ในอำเภอบางกล่ำต่อไป

คำสำคัญ: ส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ผู้สูงอายุ

การพัฒนารูปแบบบริการทันตกรรมยุควิถีใหม่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปะอาว

ภัทราภรณ์ ใจแน่น

บทคัดย่อ

การระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้มีการพัฒนาระบบบริการทันตกรรมเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ตามความเหมาะสม แต่การกระบวนกาณ์คัดกรอง การซักประวัติ และการรอคอยระหว่างให้บริการ อาจจะทำให้เกิดโอกาสเสี่ยงในการสัมผัสเชื้อทั้งต่อเจ้าหน้าที่ และผู้มารับบริการ ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปะอาวจึงพัฒนาระบบบริการทันตกรรม เพื่อลดระยะเวลาการรอคอยของผู้มารับทันตกรรมผ่านระบบนัดหมายออนไลน์ โดยทีมอสม. หมอครอบครัว เป็นผู้คัดกรองในช่วงต้นปี 2564 ซึ่งพบว่า มีจำนวนผู้เข้ารับบริการผ่านระบบนัดหมายออนไลน์จำนวน 757 คน เกิดการกระบวนกาณ์พัฒนาระบบนัด ระบบคัดกรองเบื้องต้นก่อนเข้ารับบริการทันตกรรมผ่านระบบออนไลน์ สามารถให้บริการทันตกรรมประมาณ 12-13 คน/วัน และสามารถลดระยะเวลาในการรอคอยการเข้ารับทันตกรรมของประชาชน อันส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาระบบคิดเป็นร้อยละ 94.98 ซึ่งการพัฒนาระบบบริการทันตกรรมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปะอาวจะประสบความสำเร็จไม่ได้หากขาดความอนุเคราะห์จากท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการจัดอบรมเพิ่มศักยภาพอสม. เพื่อดำเนินงานเชิงรุกในชุมชน และภาคีเครือข่ายในชุมชนอย่างทีมอสม. หมอครอบครัว ด้วยการนำเทคโนโลยีอย่างง่ายมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน อันเป็นไปตามมาตรการ D-M-H-T-T ของกระทรวง ซึ่งคาดว่าพัฒนาระบบดังกล่าวนี้น่าจะเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้สำหรับการให้บริการในสาขาอื่น หรือพื้นที่ข้างเคียงต่อไป

คำสำคัญ: ระบบนัดหมายออนไลน์ บริการทันตกรรม การระบาดของ COVID-19

นวัตกรรม logistic dental วารินชำราบ

อนุสรฯ สมศรี

บทคัดย่อ

การขนย้ายเครื่องมือในงานทันตกรรม ผู้ที่อยู่ตำแหน่งนี้จะมีหน้าที่เก็บเครื่องมือที่ใช้แล้วไปทำการตัดแยกแต่ละวันเก็บเครื่องมือเข้า 4 รอบ บ่าย 4 รอบ โดยการยกกล่องทั้ง 2 กล่อง ที่มีเครื่องมือเต็มทุกรอบจากห้อง 1-9 ทำให้ผู้ปฏิบัติงานยกของหนักอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาว บางครั้งเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการขนย้าย เช่น ยกพลาดเครื่องมือตกพื้น เสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ ทางทีมได้ดำเนินการเขียนส่งซื้อรถเข้าแผนเงินบำรุง แต่ยังไม่ได้รับการอนุมัติเนื่องจากรถเข็นมีราคาสูง ประมาณคันละ 6,000 บาท ดังนั้น ผู้จัดได้ทำนวัตกรรมนี้ขึ้นโดยการวัดขนาดกล่องเครื่องมือ เขียนแบบให้ช่างโรงพยาบาลวารินชำราบหาครุภัณฑ์ที่ชำรุดแล้วเป็นรถเข็นเครื่องอบเด็กแรกเกิดมาดัดแปลง รถเข็นเครื่องมือคันนี้มีขนาดกะทัดรัดเข็นเครื่องมือได้สะดวกต่อเส้นทางที่ขนย้ายเพราะแผ่นผิงพื้นที่แต่ละห้องไม่เท่ากัน บางห้องกว้าง บางห้องแคบ จึงทำให้รถเข็นคันนี้เข้าได้ทุกเส้นทางขนย้าย และดีกว่ารถเข็นที่สั่งซื้อ เพราะอาจไม่ได้ขนาดที่เข้ากับพื้นที่และเส้นทางขนย้าย ทั้ง 9 ยูนิต ทางทีมได้ทำการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน คือ ผู้ช่วยทันตแพทย์จำนวน 16 คน โดยการวัดจากแบบสอบถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เกณฑ์การวัดมากที่สุดถึงน้อยที่สุด พบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจมาก จากปกติเก็บเครื่องมือเข้า 4 รอบ บ่าย 4 รอบ หลังจากที่ใช้รถเข็นคันนี้แล้วเก็บเครื่องมือ เข้า 2 รอบ บ่าย 2 รอบ ถ้ามีงบประมาณอาจดัดแปลงเป็นรถเข็นที่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าแทนการเข็นจะสะดวกสบายยิ่งขึ้น และช่วยประหยัดงบประมาณโรงพยาบาล

คำสำคัญ: รถเข็นเครื่องมือ Logistic dental ทันตกรรม

แทนกััดซี่ฝั้งอย่างง่าย รุ่น 2 (make it easy “Bb” version II)

ภัทรวดี คำโดนด

บทคัดย่อ

แทนกััดซี่ฝั้ง (bite block) การผลิตนำแผ่นซี่ฝั้งมาลนไฟพับทบไปมา ตัดให้โค้งเป็นรูปเกือกม้ายึดติดกับฐานฟันปลอม ตัดแต่งซี่ฝั้ง พบปัญหาซี่ฝั้งแยกออกจากกัน เพราะซี่ฝั้งที่พับทบยึดติดกันไม่สนิท เมื่อคนไข้กััดแทนกััดซี่ฝั้งหรือทันตแพทย์ตัดแต่งซี่ฝั้งมีการแตกออกจากกันบริเวณรอยเชื่อม ต้องนำมาเชื่อมติดกันใหม่ ทำให้เสียเวลาในการทำงาน สูญเสียทรัพยากรเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์ผลิตแทนกััดซี่ฝั้งที่มีคุณภาพ ลดระยะเวลาการทำงาน และลดต้นทุน โดยผลิตแม่พิมพ์สำหรับทำแทนกััดซี่ฝั้งรูปเกือกม้า ด้วยแผ่นพลาสติกโพลีคาร์บอเนตราคา 5 บาทต่อชิ้น นำแม่พิมพ์มาใช้ หลอมซี่ฝั้งให้ละลายด้วยความร้อนนำไปเทใส่แบบพิมพ์ ทิ้งให้ซี่ฝั้งแข็งตัวแกะซี่ฝั้งออกจากแม่พิมพ์ ทำแทนกััดขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ ไว้ล่วงหน้า นำมายึดติดกับฐานฟันปลอม การตัดแต่งซี่ฝั้งใช้เครื่องตัดแต่งซี่ฝั้งไฟฟ้าโดยนำเครื่องมือหัวแรงมาต่อกับตัวหรือไฟมาประยุกต์ใช้งานแทน wax knife ลนไฟตะเกียง ทำฐานวาง hot plate เพื่อวาง hot plate ลนไฟตะเกียงให้ร้อนพร้อมใช้งาน ผลการนำนวัตกรรมไปใช้งาน พบว่า ผลิตแทนกััดซี่ฝั้งที่มีคุณภาพละลายซี่ฝั้งเป็นเนื้อเดียวกัน ราคาลดลง 10 บาทต่อชิ้น เมื่อเทียบกับการซื้อแทนกััดสำเร็จรูปมาใช้ ระยะเวลาในการทำงานเร็วขึ้นกว่าเดิม 13 นาทีต่อชิ้น ทันตบุคลากรพึงพอใจ 85% การขยายผลนำเครื่องตัดแต่งซี่ฝั้งไฟฟ้าไปพัฒนาใช้กับงานทันตกรรมประดิษฐ์อื่น ๆ ที่ต้องใช้ซี่ฝั้งตกแต่ง

คำสำคัญ: bite block แทนกััดซี่ฝั้ง ทันตกรรมประดิษฐ์

การศึกษาเปรียบเทียบอัตราการเกิดฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน ศพด. ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ก่อนและหลังการอุดฟัน แบบ SMART technique อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

นิตามณี มะโนจันทร์

บทคัดย่อ

สถานการณ์โรคฟันผุในฟันน้ำนมของเด็กก่อนวัยเรียนยังเป็นปัญหาระดับประเทศ จากผลการสำรวจสภาวะช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอสมเด็จ พ.ศ. 2561 พบว่ามีฟันผุ ร้อยละ 56.48 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (dmft) 2.36 ซี่/คน ฟันผุที่ไม่ได้รับการรักษาทำให้เกิดความเจ็บปวด ส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้านรวมถึงการขึ้นของฟันแท้ด้วย ฝ่ายทันตกรรมโรงพยาบาลสมเด็จร่วมกับ CUP สมเด็จ จึงให้บริการอุดฟันเชิงรุกแบบ SMART technique ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบอัตราการเกิดฟันผุเด็ก ศพด. ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลก่อนและหลังการอุดฟันแบบ SMART technique โดยเก็บข้อมูลสภาวะฟันผุก่อนการอุดฟันและหลังการอุดฟัน 3 เดือน แล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราการเกิดฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในและนอกเขตเทศบาล โดยใช้จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่ามัธยฐานและสถิติ Mann-Whitney U test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ทั้งก่อนและหลังการอุดฟันแบบ SMART technique เด็กก่อนวัยเรียนนอกเขตเทศบาลและในเขตเทศบาลมีความแตกต่างของค่ามัธยฐานของโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ทั้งนี้ค่ามัธยฐานฟันผุ (dmft) ของเด็กนอกเขตเทศบาลสูงกว่าในเขตเทศบาล ดังนั้น จึงควรมีการเพิ่มมาตรการส่งเสริมสุขภาพช่องปากแก่เด็กนอกเขตเทศบาล ผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก และควรศึกษาต่อยอดถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดฟันผุของเด็กในและนอกเขตเทศบาลเพื่อแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางส่งเสริมป้องกันได้เหมาะสม

คำสำคัญ: อุดฟันแบบ SMART technique ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฟันผุในเด็กเล็ก

เครื่องมือจับเวลาแปรงฟันหนูน้อย

พรพิมล แก้ววงษ์

ชาตรี มีวงศ์

บทคัดย่อ

นวัตกรรมเครื่องมือจับเวลาแปรงฟันหนูน้อยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดบ้านโอดมีเครื่องมือในการจับเวลาการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กมีสมาธิจดจ่อในการแปรงฟันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 นาที โดยมีกระบวนการสร้างนวัตกรรม โดยนำขวดน้ำเกลือที่ไม่ใช้แล้วจำนวน 2 ขวด มาเจาะรูที่ฝาขวดทั้งสองขวดพร้อมติดกาวที่บริเวณฝาขวดแล้วนำทรายมาใส่ปริมาณ 800 กรัม หรือตวงทรายโดยดูจากการไหลของทรายจากขวดบนลงขวดล่าง ให้ได้นาน 2 นาที และเมื่อได้ทรายตามเวลาแล้วนำทรายที่ได้ไปย้อมสีเพื่อเพิ่มสีสันความสวยงามดึงดูดความสนใจเด็กมากขึ้น มีผลสำเร็จของนวัตกรรม การประเมินผลและคุณค่า คือ คุณครูมีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 100 เด็กมีสมาธิจดจ่อในการแปรงฟันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 นาที คิดเป็นร้อยละ 100 แนวทางการขยายผลหรือพัฒนาต่อยอด โดยการประเมินผลสุขภาพช่องปากก่อนทำนวัตกรรมและหลังการใช้นวัตกรรม นำเครื่องมือจับเวลาแปรงฟันหนูน้อยไปใช้กับทุกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตตำบลท่าเมือง นำเครื่องมือจับเวลาแปรงฟันหนูน้อยไปใช้ที่บ้านของเด็ก

คำสำคัญ: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แปรงฟัน

1234ฟันดียิ้มสวย

นภาพร ห่วงสุขสกุล

สาคร วันทา

บทคัดย่อ

เพื่อการจัดระบบการให้ความรู้ ในการปรับเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการปฏิบัติด้านทันตสุขภาพของกรณีศึกษาผู้ปกครองและเด็ก โรงเรียนบ้านหนองขอน ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี นวัตกรรมนี้ได้จัดทำเป็นสื่อให้สุศึกษา โดยแบ่งเป็นช่อง 4 ช่อง วิธีการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์

1) รพ.สต.กุดเชียงมุน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในการเกิดฟันผุในเด็ก โดยพบปัจจัย 3 อย่างที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการดูแลสุขภาพช่องปาก ได้แก่ 1. มารดา: ทักษะความเชื่อ ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง 2. บุคลากรทางการแพทย์ 3. กิจกรรมให้คำแนะนำและนวัตกรรม 1234ฟันดียิ้มสวย

2) ออกแบบนวัตกรรม ได้แก่ 1. หาอุปกรณ์ใน รพ.สต. ที่จะเอามาประยุกต์ทำเป็นนวัตกรรมได้ ซึ่งได้พรมสีเขียวที่เหลือใช้ใน รพ.สต. จึงนำมาตัดเป็นสี่เหลี่ยมและแบ่งช่องเป็น 4 ช่อง เพื่อติดสื่อสิ่งพิมพ์และอุปกรณ์ที่จะให้ความรู้ 2. ติดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ในตาราง 4 ช่อง ได้แก่ ช่องที่ 1 วิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องช่องที่ 2 การใช้ยาสีฟันและฟลูออไรด์ ช่องที่ 3 การตรวจสุขภาพช่องปากเป็นประจำ โรงเรียนมีการจัดให้ความรู้ช่องที่ 4 อาหาร เครื่องดื่มที่มีผลเสียทำให้เกิดฟันผุ โดยใช้ช่องขนม ขวดน้ำ ลูกอม ติดในตาราง พร้อมทั้งเปรียบเทียบน้ำตาลของแต่ละชนิด เพื่อให้ทราบปริมาณน้ำตาลสูง ที่อาจก่อให้เกิดฟันผุได้ง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ประเมินผลโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจผู้ใช้นวัตกรรม ประเมินผลความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ผลการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 80 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 48 อายุเฉลี่ย 32.6 ปี ผลการศึกษาก่อนใช้นวัตกรรม เมื่อวิเคราะห์รายชื่อ พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้อยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 48) คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติอยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 52) และคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 60) หลังจากมีการใช้นวัตกรรมกับกลุ่มเป้าหมายในระยะ 3 เดือน (มกราคม-มีนาคม 2564) คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ในระดับดี (ร้อยละ 78) คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 84) และคะแนนเฉลี่ยด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 90) และจากแบบประเมินความพึงพอใจผู้ใช้นวัตกรรม ระดับความพึงพอใจผู้มารับบริการมีความต้องการต่อนวัตกรรมมากที่สุดร้อยละ 92

คำสำคัญ: นวัตกรรม 1234ฟันดียิ้มสวย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านทันตสุขภาพ

โมเดลนางฟ้าฟันน้ำนม สอนหนูน้อยฟันดี

รุ่งนภา ลิงห์โคกกรวด

บทคัดย่อ

การให้ทันตสุขศึกษาจำเป็นต้องมีสื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจจากผู้ฟัง โดยเฉพาะเด็กในกลุ่มวัยเรียนที่มีจำนวนมาก สื่อการสอนจึงจำเป็น แต่ด้วยราคาสื่อการสอนที่มีราคาสูง จึงทำให้อุปกรณ์สื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะนำกล่องกระดาษ นำมาดัดแปลงตกแต่งให้สวยงาม โดยวิธีการประดิษฐ์ เป็นแบบจำลองฟัน สำหรับสาธิต วิธีการแปรงฟันที่ถูกต้อง ที่มีราคาประหยัด และมีน้ำหนักเบา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อการสอนในการดำเนินกิจกรรมทันตสุขศึกษาในเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย 3-5 ปี มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ นำกระดาษลังมาวัดและตัดตามแบบที่เตรียมไว้ ระบายสีชมพูที่ตัว และสีแดงที่ลิ้น นำฝาน้ำทากาวมาติดที่ตัวฟันที่เตรียมไว้ รอแห้งตกแต่งให้สวยงาม มีผลการดำเนินงาน คือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการใช้สื่อการสอนมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 90 จากนักเรียนทั้งหมด 20 คน แนวทางการขยายผลและต่อยอดผลงาน นำโมเดลไปสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งในเขตตำบลดอนมดแดง และต่อยอดทำเป็นโมเดลฟันผุ ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้เพิ่มเติมต่อไป

คำสำคัญ: โมเดลฟัน ทันตสุขภาพ สื่อการสอน

ตุ๊กตาบอกเวลา

อวยพร บุญมี

บทคัดย่อ

กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลวารินชำราบ มีนโยบายให้ทำการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กปฐมวัย 3-5 ปี โดยจะมีการตรวจและให้ทันตสุขศึกษา รวมทั้งมีการเคลือบฟลูออไรด์ ซึ่งในแต่ละครั้งที่ออกดำเนินการจะมีจำนวนเด็กที่ต้องได้รับบริการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความยุ่งยากในการให้บริการ เนื่องจากต้องคอยจับเวลาในการเคลือบฟลูออไรด์ 4 นาที และเด็กส่วนมากไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยจับเวลาให้ เราจึงจัดทำนวัตกรรมตุ๊กตาบอกเวลา เพื่อให้ได้จับเวลาครบตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้การเคลือบฟลูออไรด์มีประสิทธิภาพ และตุ๊กตาบอกเวลายังเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของเด็กได้อีกด้วย กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลวารินชำราบได้ทำการเคลือบฟลูออไรด์ ทั้งหมด 6,859 ราย (ตุลาคม 2563-เมษายน 2564) สุ่มซักถามเด็กที่มารับบริการ 50% ในวันที่ทำการเคลือบฟลูออไรด์ในวันนั้น เด็กทุกคนที่โดนซักถามมีความพึงพอใจ 100% และการจับเวลาครบตามกำหนดทุกราย 100% แนวทางพัฒนาต่อยอดสามารถพัฒนารูปแบบความน่าสนใจของตุ๊กตาให้มีรูปแบบที่ทันสมัย พัฒนาให้ตุ๊กตาสามารถใช้งานเพื่อเป็นการให้ทันตสุขศึกษาแก่เด็กร่วมด้วย เช่น อาจเป็นตุ๊กตาฝึกแปรงฟันสำหรับเด็ก เป็นต้น

คำสำคัญ: ตุ๊กตา บอกเวลา เคลือบฟลูออไรด์

สมุดคู่มือคำแนะนำหลังการทำหัตถการ (แบบสมุดเล่มเล็ก และแบบ QR Code)

อุบลวรรณ งอกศรี

ลัดเกล้า สอดศรี

บทคัดย่อ

หลังการทำหัตถการผู้ปฏิบัติงานได้มองเห็นถึงปัญหาหลังการทำหัตถการ คือ หลังการทำหัตถการเสร็จ ผู้ปฏิบัติงานจะอธิบายคำแนะนำหลังการทำหัตถการให้คนไข้ฟัง ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้คนไข้เกิดความไม่เข้าใจ ในการรับสาร หรือได้รับความเข้าใจที่ไม่มากพอและครอบคลุม ทางผู้ปฏิบัติงานจึงได้คิดค้นนวัตกรรมสมุดคู่มือคำแนะนำหลังการทำหัตถการเป็นสมุดคู่มือเล่มเล็กให้คนไข้ และแบบ QR Code ให้คนไข้ที่สะดวกใช้ สมาร์ทโฟน สำหรับคนไข้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้สูงอายุ จะให้ญาติคนไข้ช่วยอ่านคำแนะนำให้คนไข้ ฟังเพิ่มเติม คนไข้ที่ได้อ่านสมุดคู่มือเล่มนี้จะได้รับความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังสะดวกสบายต่อการเข้าถึงสมุดคู่มือเล่มเล็กในรูปแบบของ QR Code วัตถุประสงค์ของนวัตกรรมเพื่อใช้สมุดคู่มือเล่มนี้แจกให้กับคนไข้หลังจากทำหัตถการเสร็จ และยังสามารถนำสมุดคู่มือเล่มนี้ เก็บไว้เป็นสมุดคู่มือ ประจำบ้านส่งต่อ สาระความรู้ให้กับคนในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ เมื่อได้นำสมุดคู่มือแจกให้กับคนไข้หลังจากที่ได้ทำหัตถการเสร็จแล้ว และให้คนไข้ทำแบบประเมินความพึงพอใจ พบว่าการประเมินจากแบบทดสอบความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์การพึงพอใจมาก คู่มือแบบสมุดเล่มเล็กสามารถพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมเป็นสมุดคู่มือประจำบ้าน และสามารถพกพาติดกระเป๋าไปในทุก ๆ ที่ได้ สำหรับบุคคลที่มีสมาร์ทโฟนก็สะดวกสบายต่อการเข้าถึงสมุดคู่มือในรูปแบบ QR Code

คำสำคัญ: สมุดคู่มือ คำแนะนำ หัตถการ

นวัตกรรม แผ่นความรู้หัตถ์ศจรรย์ หญิงตั้งครรภ์ฟันดี

กัญญาณี ถิ่นโพนตาล

บทคัดย่อ

เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์มีความรู้ ความเข้าใจ และลดความจำเป็นในการเข้ารับบริการทันตกรรม ผู้ศึกษาจึงได้มีแนวคิดการทำนวัตกรรม “แผ่นความรู้หัตถ์ศจรรย์ หญิงตั้งครรภ์ ฟันดี” ซึ่งได้นำรูปแบบการใช้บัตรคิวให้ความรู้ทางทันตกรรม มาประยุกต์ทำเป็นแผ่นการ์ดที่มีข้อมูลความรู้ด้านทันตสุขภาพโดยสอดแทรกเนื้อหาการดูแลสุขภาพช่องปากในสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 มาเพิ่มในกระเป่าที่ใช้แจกหญิงตั้งครรภ์ เพื่อใช้ในการให้ทันตสุขศึกษากับหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการในคลินิกทันตกรรม โดยศึกษาวัตถุประสงค์หญิงตั้งครรภ์ในเขตโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพะไล สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง จำนวน 25 คน เลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยเริ่มดำเนินการ ต.ค. 2563-มิ.ย. 2564 โดยนำวงจร PAOR มาใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานจะอย่างไรให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จากการใช้ นวัตกรรม “แผ่นความรู้หัตถ์ศจรรย์ หญิงตั้งครรภ์ ฟันดี” ระหว่างเดือน ต.ค. 2563-มิ.ย. 2564 พบว่า หญิงตั้งครรภ์มีความพึงพอใจต่อนวัตกรรม (1) มีความรู้ระดับดีขึ้นร้อยละ 83.3 (2) สามารถน่านวัตกรรมไปใช้งานได้จริงร้อยละ 100 (3) ด้านความสวยงามร้อยละ 88.3 (4) ความคุ้มค่า คงทน ร้อยละ 86.3 โดยการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้การใช้ นวัตกรรม “แผ่นความรู้หัตถ์ศจรรย์ หญิงตั้งครรภ์ฟันดี” หญิงตั้งครรภ์ยังสามารถทบทวนความรู้ที่ได้รับจากนวัตกรรมได้ตลอดเวลา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: หญิงตั้งครรภ์ การรับบริการทันตกรรม

การพัฒนาระบบเข้าถึงบริการทันตกรรมบุคลากรท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลกุดโดน อ.ห้วยเม็ก จ.กาฬสินธุ์

สมสวาย ผลศิริ

บทคัดย่อ

การดำเนินงานพัฒนาระบบการเข้าถึงบริการทันตกรรมบุคลากรท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลกุดโดน มีวัตถุประสงค์ 1. เพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรม 2. เพิ่มรายรับงานบริการทันตกรรม 3. เพื่อให้บุคลากรมีสุขภาพช่องปากที่ดีมีการพัฒนาขบวนการใหม่ โดยการประสานงานกับกองสาธารณสุขในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพช่องปากประจำปี จัดทำแผนให้บริการทันตกรรมในเวลาราชการ จัดทำคู่มือการให้บริการทันตกรรม รายบุคคล ผลการดำเนินงานในปี 2562 พบว่าการเข้าถึงบริการทันตกรรมเพิ่ม ร้อยละ 72.22 ปี 2563 บุคลากรเข้าถึงบริการทันตกรรมได้เพียงร้อยละ 47.22 เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่วนรายรับบริการทันตกรรม พบว่า ปี 2562 รายรับเพิ่มเป็น 22,700 บาทและปี 2563 รายรับเพิ่มขึ้นเป็น 26,840 บาท การให้บริการทันตกรรมปี 2563 ส่วนใหญ่เป็นให้บริการอุดฟันด้านสุขภาพช่องปาก พบว่า บุคลากรมีหินน้ำลายจำนวน 32 ราย ได้รับการรักษา 17 ราย ร้อยละ 53.13 มีสภาวะเหงือกอักเสบ 31 ราย ได้รับการรักษา 17 ราย ร้อยละ 54.84 พบปัญหาฟันผุ จำนวน 12 ราย ได้รับการรักษา 6 ราย ร้อยละ 50 และบุคลากรได้รับการรักษาครบทั้งหมด จำนวน 9 ราย ร้อยละ 25 การดำเนินงานพบปัญหาในส่วนของบุคลากรไม่กล้าเข้ารับบริการทันตกรรมจึงควรมีการอบรมความรู้ความเข้าใจด้านทันตสุขภาพเพื่อเกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง พัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นพื้นที่ อบต. ฟันดี ต้นแบบพื้นที่อำเภอห้วยเม็ก และขยายผลการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในวัยทำงานในพื้นที่อื่นในอนาคต

คำสำคัญ: บุคลากรท้องถิ่น การพัฒนาระบบ บริการทันตกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลกุดโดน

การพัฒนารูปแบบการให้บริการทันตกรรม ด้วยระบบจองคิวทันตกรรม ออนไลน์ (Dental Queue Reservation Online : D-QRO) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสว่าง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี

ลินดา พรหมกลีกร

นิพนธ์ เทียนหอม

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการให้บริการทันตกรรม โดยระบบจองคิวทันตกรรมออนไลน์ (D-QRO) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนสว่าง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาระบบจองคิวทันตกรรมออนไลน์ (D-QRO) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความพึงพอใจในการใช้งาน โดยการใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต บันทึกการให้บริการแบบเดิม โดยนำวงจร PAOR มาใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานจะอย่างไรให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพโดยใช้สถิติ เปรียบเทียบ ร้อยละ จากการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการให้บริการทันตกรรม ผลการศึกษา พบว่า 1. การพัฒนาระบบจองคิวทันตกรรมออนไลน์ (D-QRO) มีความเหมาะสมกับการให้บริการทันตกรรม ลดระยะเวลาการรอคอย ลดการแออัด จำกัดผู้รับบริการ และไม่เสียเวลาเดินทางมาสถานบริการ 2. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้รับความร่วมมือจากประชาชนสัมพันธ์ของ อสม. กระจายข้อมูลระบบจองคิวทันตกรรมออนไลน์ ถึงประชาชนทุกคนรับทราบข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 92 และผู้เข้ารับบริการรักษาเข้ารับบริการโดยวิธีจองคิวในระบบโดย อสม. ร้อยละ 80 ทำให้ผู้เข้ารับบริการได้รับการรักษาทันตกรรมทุกคน 3. ด้านความพึงพอใจในการใช้งาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้านการติดต่อด้วยมือถือผ่านระบบอินเทอร์เน็ต พบว่า ระดับความพึงพอใจในระดับดี กลุ่มผู้มารับบริการมีความพึงพอใจสูงสุด ในระดับดี คือ ได้ทราบคิวรักษาทางทันตกรรมและเวลาที่นัดรักษา รวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 4.49 ค่า SD=0.54 และรองลงมาอยู่ในระดับดี คือ การเข้าใช้งานในการลงข้อมูลง่าย สะดวก รวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 4.41 ค่า SD=0.6 และด้านการให้บริการในสถานบริการ พบว่า มีความพึงพอใจในระดับสูงสุด กลุ่มผู้มารับบริการมีความพึงพอใจสูงสุด คือ ระดับมากที่สุด คือ การให้บริการสะดวกรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย 4.55 ค่า SD=0.5 และรองลงมา ในระดับมากที่สุด ได้รับบริการตามคิวที่ได้รับแจ้ง ค่าเฉลี่ย 4.53 ค่า SD= 0.68

คำสำคัญ: บุคลากรท้องถิ่น การพัฒนาระบบ บริการทันตกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลกุดโดน

การพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรม สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์

นุสรรา เครือหงส์

บทคัดย่อ

สถาบันโรคทรวงอก กรมการแพทย์ ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่มารับบริการทันตกรรมให้เลิกบุหรี่ได้สำเร็จหรือลดการสูบบุหรี่ลง และป้องกันการสูญเสียฟันจากโรคปริทันต์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่สูบบุหรี่อยู่จำนวน 20 คน เก็บข้อมูล โดยใช้แฟ้มประวัติผู้ป่วยและแบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ โดยมีกลุ่มงานทันตกรรมเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับคลินิก โรคปอดอุดกั้นเรื้อรังและอดบุหรี่ กิจกรรมดังกล่าวเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2563-เมษายน 2564 เป็นระยะเวลา 6 เดือน กิจกรรมการพัฒนาประกอบด้วย 1) กิจกรรมจัดประชุมคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง เพื่อสร้างระบบส่งต่อผู้ป่วยมายังกลุ่มงานทันตกรรม 2) กิจกรรมจัดอบรมทันตบุคลากรจำนวน 5 คน เพื่อเพิ่มทักษะในหัวข้อ "การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยเลิกบุหรี่ด้วยเทคนิค Motivational interviewing and deep listening (MIND) ใจแลกใจ ได้ใจ" 3) กิจกรรมช่วยเหลือผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรม โดยการตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปาก และพูดคุยสร้างแรงจูงใจช่วยผู้ป่วยเลิกบุหรี่โดยทันตภิบาล นักรักษาทางทันตกรรม และติดตามสถานการณ์สูบบุหรี่โดยทันตแพทย์ตามระยะเวลา 2 สัปดาห์ 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี ผลการดำเนินงาน พบว่า สถาบันโรคทรวงอกมีบริการช่วยเหลือผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรม โดยมีผู้ป่วยสมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 2 คน ในจำนวนนี้มาตามนัดครบทุกครั้งจำนวน 1 คน หลังจากเข้าร่วมโครงการเป็นระยะเวลา 6 เดือน (พฤศจิกายน 2563-เมษายน 2564) พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีแนวโน้มการสูบบุหรี่ลดลงจากเดิมเมื่อเทียบกับผู้ป่วยที่ได้รับบริการช่วยเหลือจากคลินิกอดบุหรี่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ผู้ป่วยอยู่ในช่วงรับการรักษาโรคปริทันต์ ซึ่งสามารถคงสภาวะโรคได้เป็นอย่างดีและไม่พบปัญหาการสูญเสียฟันจากโรคปริทันต์เพิ่ม รูปแบบที่ได้พัฒนานี้เป็นการพัฒนางานประจำของทันตบุคลากร ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางช่วยเหลือผู้ที่สูบบุหรี่ให้สามารถเลิกบุหรี่ได้สำเร็จหรือลดการสูบบุหรี่ลง และมีสุขภาพช่องปากที่ดีต่อไป อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่งานวิจัยในอนาคตได้อีกด้วย

คำสำคัญ: การเลิกบุหรี่ การพัฒนารูปแบบ โรคปริทันต์

การศึกษาความรู้ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม และแรงจูงใจ ผู้สูบบุหรี่ ที่มาใช้บริการคลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ จังหวัดอุบลราชธานี

ธัญชนก รุ่งงานช่าง

น้ำเพชร ตั้งยิ่งยง

ศตวรรษ ศรีสมบัติ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และแรงจูงใจ ผู้สูบบุหรี่ที่มาใช้บริการคลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยศึกษาในกลุ่มประชากรผู้มารับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาล ที่สมัครเข้าร่วมคลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1. เมือง 2. เขื่องใน 3. นาเยีย 4. สว่างวีระวงศ์ 5. กุดข้าวปุ้น และมีประสบการณ์การสูบบุหรี่จำนวน 101 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มผู้สูบบุหรี่ 77 คน และกลุ่มผู้เคยสูบบุหรี่ 24 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และร้อยละ จากการศึกษา พบว่า ผู้มารับบริการคลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ ที่มีประสบการณ์สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีเฉลี่ยอายุ 51 ปี มีรายได้เฉลี่ย 5,000-10,000 บาท กลุ่มผู้สูบบุหรี่มีประวัติพฤติกรรมคนในครอบครัว มีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ และกลุ่มผู้เคยสูบบุหรี่ มีประวัติพฤติกรรมคนในครอบครัว มีพฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่เท่ากัน ส่วนใหญ่กลุ่มผู้สูบบุหรี่มีจำนวนซี่ฟันทั้งหมด 32 ซี่ และกลุ่มผู้เคยสูบบุหรี่มีจำนวนซี่ฟันทั้งหมด 28 ซี่ ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ มีปัญหาเหงือกอักเสบ/มีหินน้ำลาย ไม่มีฟันโยก ไม่มีฟันผุ และเนื้อเยื่อในช่องปากปกติ ในกลุ่มผู้สูบบุหรี่ มีความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ที่ต้องการเลิกบุหรี่ ส่วนในกลุ่มผู้เคยสูบบุหรี่ มีความรู้ ทักษะ และมีแรงจูงใจในการเลิกสูบบุหรี่ เพื่อตนเอง ครอบครัว และสังคม สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนการดำเนินกิจกรรมสร้างความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และแรงจูงใจในการเลิกบุหรี่ และวางแผนการดำเนินกิจกรรมด้านทันตสุขภาพ ในกลุ่มผู้มารับบริการที่สูบบุหรี่ เพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีและสามารถแก้ปัญหาทันตสุขภาพที่เหมาะสม ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: คลินิกทันตกรรมปลอดบุหรี่ กลุ่มผู้สูบบุหรี่ กลุ่มผู้เคยสูบบุหรี่

การใช้ยาทางทันตกรรมอย่างสมเหตุผลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รสากร สอระสัน

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในอำเภอตาลสุม มีทันตภิบาลประจำทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ ตำบลลำโรง ตำบลหนองกุง ตำบลนาคาย ตำบลคำหว่า และตำบลจิกเทิง จากการสำรวจพบว่าบางครั้งทันตภิบาลสั่งใช้ยาอย่างไม่สมเหตุผล มีการจ่ายยาปฏิชีวนะโดยไม่จำเป็นในผู้ป่วยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับยาปฏิชีวนะ หรือบางรายได้รับยาปฏิชีวนะขนาดต่ำเกินไปหรือระยะเวลาสั้นเกินไป และ รพ.สต. บางแห่งลืมนำค่าน้ำหนักก่อนการจ่ายยาในเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรแก้ไข จึงทำกิจกรรมจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดการนำความรู้มาใช้ในการรักษาผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเรียบเรียงความรู้เรื่องการใช้ยาทางทันตกรรมอย่างสมเหตุผลสำหรับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จัดทำเอกสาร สื่อการนำเสนอ จัดอบรมให้ทันตภิบาลในอำเภอ และให้ทำแบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรม เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนหลังการอบรมมากกว่าคะแนนก่อนเข้าอบรมทุกคน และมีคะแนนหลังการทดสอบมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 75 แสดงถึงทันตภิบาลผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และทำแบบสอบถามประเมินกิจกรรม พบว่า ได้รับความพึงพอใจ ความรู้และความเข้าใจ การนำไปใช้ มากถึงมากที่สุด ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้มากขึ้น และมีการนำกรณีศึกษาจากผู้ป่วยใน รพ.สต. มาเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาปรับปรุงต่อไป

คำสำคัญ: การใช้ยาทางทันตกรรม การใช้ยาอย่างสมเหตุผล ยาปฏิชีวนะ

นวัตกรรม ฟ.ฟัน For Fun Application สำหรับวัยทำงาน

วิลาวรรณ จันทร์

ชนากานต์ ศิริประภาณุกุล

ตรีชฎา กิจการเจริญดี

นฤมล ตรีวัชรินทร์

นัทธนา วิษณุพันธ์

บทคัดย่อ

แอปพลิเคชัน ฟ.ฟัน For Fun เป็นแอปพลิเคชันนำร่องมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา Magic diagram เป็นแอปพลิเคชัน และประเมินความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชนกลุ่มวัยทำงานหลังการใช้แอปพลิเคชัน โดยพัฒนาจากเว็บไซต์ MIT มีเนื้อหาประกอบด้วย ลักษณะของฟันสะอาดเหงือกแข็งแรง คราบจุลินทรีย์ เหงือกอักเสบ หินปูน ฟันผุ วิธีการระบายสี Magic diagram แนวทางป้องกัน รักษาโรคที่ตรวจพบ และสิทธิการรักษาทางทันตกรรม รวมทั้งสามารถเชื่อมต่อกับ Youtube เพื่อเข้าถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับ วิธีการตรวจฟันด้วยตัวเอง การแปรงเหงือก และวิธีเลือกแปรงสีฟัน ยาสีฟัน หลังจากนั้นทำการติดตั้งผ่าน QR code ในสมาร์ทโฟนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ของกลุ่มวัยทำงาน ชุมชนบ้านหนองเหนือ หมู่ 10 ต.บ้านหนอง อ.สอง จ.แพร่ จำนวน 17 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ระหว่างวันที่ 22-29 กุมภาพันธ์ 2563 ทำการประเมินผลใน 3 ประเด็น คือ ความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากโดยใช้แบบทดสอบ ประเมินความสะอาดของฟันโดยใช้ Simplified Debris Index (DI-S) และประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน ผลการศึกษาพบว่าหลังการใช้แอปพลิเคชัน 1 สัปดาห์กลุ่มเป้าหมายมีความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้น ความสะอาดของฟันเพิ่มขึ้นโดยใช้ Simplified debris index (DI-S) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย DI-S ลดลงจาก 1.37 เป็น 0.3 ความพึงพอใจภายหลังการใช้งานแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน การแปรงเหงือก Magic diagram

สตีกเกอร์สี ฟันดี วิถีชาวบ้าน

ศิริพร โยปินตา

บทคัดย่อ

สตีกเกอร์สี ฟันดี วิถีชาวบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือคัดกรอง จัดระดับความรุนแรงของโรคทางทันตสุขภาพ และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างอสม. กับทันตบุคลากร รวมถึงผู้ป่วยเบาหวานสามารถประเมินรับรู้ระดับความรุนแรงของสุขภาพช่องปาก สามารถปฏิบัติตน และรักษาทันตสุขภาพภายในช่องปากได้อย่างเหมาะสม วิธีการประเมินทำการแบ่งสตีกเกอร์สีออกเป็น 3 สี ได้แก่ สตีกเกอร์สีขาว (กลุ่มสภาวะทันตสุขภาพปกติ ไม่มีหรือมีปัญหาสุขภาพช่องปากระดับน้อย) สตีกเกอร์สีเขียว (กลุ่มสภาวะทันตสุขภาพอยู่ในกลุ่มเสี่ยง มีปัญหาสุขภาพช่องปากระดับปานกลาง) และสตีกเกอร์สีแดง (กลุ่มสภาวะทันตสุขภาพอยู่ในกลุ่มป่วย มีปัญหาสุขภาพช่องปากระดับรุนแรง) มีการประเมินสภาวะช่องปาก ได้แก่ ฟันและเหงือก สิ่งผิดปกติในช่องปาก ช่องว่างในช่องปาก และฟันปลอม การประเมินทุกรายการจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะที่พบในช่องปาก ร่วมกับอาการของผู้ป่วย และสรุประดับความรุนแรงมากที่สุดที่มีในผู้ป่วยแต่ละราย กลุ่มสตีกเกอร์สีขาวจะได้รับการประเมินสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากรทุก 1 ปี กลุ่มสตีกเกอร์สีเขียว จะได้รับการประเมินสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากรทุก 6 เดือน กลุ่มสตีกเกอร์สีแดง ผู้ป่วยจะได้รับการประเมินสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากรทุก 3 เดือน จากนวัตกรรมถือว่าได้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ โดยเกิดการลดระดับความรุนแรงของสภาวะทางทันตสุขภาพของผู้ป่วยจากสีแดง กลายเป็นสีเขียว และขาวตามลำดับ พร้อมทั้งได้รับการติดตามการส่งต่อที่เหมาะสม

คำสำคัญ: สตีกเกอร์สี สุขภาพช่องปาก

ถุงประคบเย็นมหัศจรรย์

พิมลพรรณ สัตย์ธรรม

อารีรัตน์ จัดกลาง

บทคัดย่อ

ถุงประคบเย็นมหัศจรรย์ถูกผลิตเพื่อลดอาการปวดและบวมหลังการรับบริการผ่าฟันคุด สะดวกต่อการใช้งานและราคาประหยัด ผลการศึกษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ป่วย 2 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้นวัตกรรม จำนวน 30 คน จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยวันนัดตัดไหม กลุ่มที่ไม่ได้ใช้นวัตกรรม มีอาการปวดและบวม 1-2 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มที่ใช้นวัตกรรม มีอาการปวดและบวม 3-4 วัน ซึ่งการประคบเย็นทันทีจะช่วยลดอาการปวดและบวมได้จริง ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แนวทางการต่อยอดสามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีหลากหลายขนาดและสวยงามขึ้น นำไปประยุกต์ใช้กับแผลฟกช้ำได้ ใช้แทนเจลลดไข้เพื่อบรรเทาอาการไข้ได้

คำสำคัญ: ถุงประคบเย็น ลดอาการปวดและบวม

ลักษณะของการให้บริการทางทันตกรรมในผู้ที่มีภาวะออทิสติก: การศึกษาทบทวนแฟ้มประวัติผู้ป่วยย้อนหลัง

อุษา จิ่งพัฒนาวดี

บทคัดย่อ

ผู้ที่มีภาวะออทิสติกมักจะมีปัญหาด้านความร่วมมือในการรับบริการทันตกรรม ทำให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงบริการทำให้มีความชุกของโรคฟันผุในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 53.23-60.68 การได้รับบริการทันตกรรมอย่างต่อเนื่องจะมีผลดีต่อพฤติกรรมทำให้ความร่วมมือของผู้ป่วยโดยเฉพาะช่วงเข้าสู่วัยรุ่น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาย้อนหลังถึงลักษณะของการให้บริการทันตกรรมในผู้ป่วยออทิสติกที่มารับการรักษาตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ที่ฝ่ายทันตกรรม สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ ศึกษาโดยการทบทวนแฟ้มประวัติผู้ป่วยย้อนหลัง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแฟ้มประวัติผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีภาวะออทิสติกที่มารับบริการทันตกรรมครั้งแรกก่อนอายุ 10 ปี และต่อเนื่องถึงอายุมากกว่า 14 ปี โดยเก็บข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เพศ ระดับความรุนแรงของภาวะออทิสติก อายุเมื่อมารับบริการทันตกรรมครั้งแรกและครั้งล่าสุด ประสบการณ์ การเกิดฟันผุถนัดเมื่อมารับบริการทันตกรรมครั้งแรกและครั้งล่าสุด จำนวนครั้งและความถี่ที่มารับบริการ ระดับความร่วมมือของผู้ป่วย เทคนิค การจัดการพฤติกรรมในการรักษาทางทันตกรรม และชนิดของการรักษาในแต่ละครั้ง ผลการวิจัยมีผู้ป่วย 24 คน ร้อยละ 83.3 เป็นเพศชาย และร้อยละ 16 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50 มีภาวะออทิสติก ในระดับรุนแรงมาก ความถี่ในการมารับบริการเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.56-8.11 เดือนต่อครั้ง จำนวนครั้งที่มารับรักษารวมกัน 658 ครั้ง ผู้ป่วยมีพฤติกรรมให้ความร่วมมือเชิงบวกขึ้นไปร้อยละ 52.28 เป็นการรักษาทางทันตกรรมป้องกัน ร้อยละ 66 ความชุกของการเกิดฟันผุวัดเมื่อมารับบริการครั้งล่าสุดอยู่ที่ร้อยละ 54.2 และได้รับการรักษาจนฟันดีไม่มีผุ (cavity free) ร้อยละ 100 ทั้งนี้ทันตแพทย์ผู้ให้การรักษามีจำนวน 3 คน เป็นทันตแพทย์ทั่วไป ข้อมูลจากงานวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอว่าหากมีจัดการให้มีระบบของการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะส่งผลให้ผู้ป่วยให้ความร่วมมือในการรักษาได้ดี และเป็นการรักษาที่ไม่ยุ่งยากที่สามารถทำได้โดยทันตแพทย์ทั่วไปและเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข และจะทำให้สุขภาพช่องปากของคนไข้กลุ่มนี้ดีขึ้น

คำสำคัญ: ออทิสติก สุขภาพช่องปาก การให้บริการทางทันตกรรม

ประสิทธิผลการเคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามแท้ซี่ที่ 1 ตามรูปแบบ 2-1-5 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแก่งศรีโคตร จังหวัดอุบลราชธานี

นายอนุชา สมานคำ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการเคลือบหลุมร่องฟันในฟันกรามแท้ซี่ที่ 1 ในโรงเรียนตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี โดยให้สัญลักษณ์เป็นตัวเลข คือ 2-1-5 เลข 2 หมายถึงจำนวน 2 รูปแบบ คือ การเคลือบหลุมร่องฟันในหน่วยทันตกรรมในโรงเรียน (รูปแบบที่1) และการเคลือบหลุมร่องฟันในคลินิกทันตกรรม (รูปแบบที่ 2) เลข 1 หมายถึง มีการติดตามผลใน 1 ปี และเลข 5 หมายถึง หลังเคลือบหลุมร่องฟันแล้ว 1 ปี สารเคลือบหลุมร่องฟันไม่หลุดและไม่ผุโดยใช้เลข 5 เป็นสัญลักษณ์ลงในแบบฟอร์มเก็บข้อมูล เป็นการศึกษาแบบพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้น ป.1 เก็บตัวอย่างคนละ 2 ซี่ จำนวน 84 คน จำนวนฟัน 168 ซี่ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2562 ถึงเดือนมกราคม 2564 รวมระยะเวลา 1 ปี ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบที่ 2 มีอัตราการยึดติดของสารเคลือบหลุมร่องฟันสูงกว่ารูปแบบที่ 1 ร้อยละ 89.28 และ 80.95 ผลการตรวจวัสดุที่ไม่หลุดและไม่ผุในซี่เดียวกันโดยใช้สัญลักษณ์เลข 5 พบว่ารูปแบบที่ 2 ได้ผลมากกว่ารูปแบบที่ 1 ร้อยละ 88.09 และ 76.19 ตามลำดับ ผลการตรวจฟันผุหลังการเคลือบหลุมร่องฟัน พบว่า รูปแบบที่ 1 พบฟันแท้ผุมากกว่ารูปแบบที่ 2 ร้อยละ 19.04 และ 9.52 ตามลำดับ สรุปได้ว่าการเคลือบหลุมร่องฟันในคลินิกทันตกรรมมีอัตราการยึดติดของสารเคลือบหลุมร่องฟันสูงกว่าในหน่วยทันตกรรมในโรงเรียนและพบฟันผุในการออกหน่วยทันตกรรมในโรงเรียนมากกว่า ซึ่งการออกหน่วยทันตกรรมในโรงเรียนขาดความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ประสิทธิผลน้อยกว่าการให้บริการในคลินิกทันตกรรม หากบำรุงเครื่องมืออุปกรณ์ในการออกหน่วยทันตกรรมในโรงเรียนให้มีความพร้อมจะทำให้การเคลือบหลุมร่องฟันมีประสิทธิผลเช่นเดียวกันกับการให้บริการในคลินิกทันตกรรม

คำสำคัญ: การเคลือบหลุมร่องฟัน ฟันแท้ผุ รูปแบบการเคลือบหลุมร่องฟัน

คู่มือผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสู่สุขภาพฟันดี

วนาลัย สำราญเจริญ

บทคัดย่อ

จากผลสำรวจสภาวะทันตสุขภาพในกลุ่มผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งเกษม ตำบลโนนผึ้ง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2563 ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากทั้งหมด 60 คน พบปัญหาด้านทันตสุขภาพทั้งหมด 54 คน ซึ่งแบ่งเป็น ปัญหาโรคฟันผุ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 และโรคเหงือกอักเสบจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 ปัญหานี้สามารถป้องกันได้ด้วยการดูแลช่องปากอย่างถูกวิธีและการเฝ้าระวังไม่ให้เกิดโรค ดังนั้นเพื่อให้ผู้ดูแลผู้ป่วยและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง มีความรู้ความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพช่องปากและตระหนักถึงการเกิดโรคในช่องปาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุ่งเกษม จึงได้คิดนวัตกรรม “คู่มือผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสู่สุขภาพฟันดี” เพื่อใช้ให้ความรู้ผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการประเมินผลและการทดสอบความรู้ก่อนหลังการใช้คู่มือผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสู่สุขภาพฟันดี พบว่า ผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงมีความพึงพอใจในการใช้ “คู่มือผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงสู่สุขภาพฟันดี” และผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงมีความรู้ด้านทันตสุขภาพเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ความรู้ด้านทันตสุขภาพ เฝ้าระวังไม่ให้เกิดโรค

ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณคราบจุลินทรีย์ สภาวะฟันผุ และสภาวะเหงือกอักเสบของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2563

รัฐศาสตร์ ครมว

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (cross sectional descriptive study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปริมาณคราบจุลินทรีย์และความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณคราบจุลินทรีย์ สภาวะฟันผุ และสภาวะเหงือกอักเสบของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 และโรงเรียนขยายโอกาสทั้งหมด 6 แห่ง อ.หนองฮี จ.ร้อยเอ็ด ที่เข้าร่วมกิจกรรม “ฟันสะอาด เหงือกแข็งแรง” ของมูลนิธิ พอ.สว. เป็นเด็กที่มาโรงเรียนในวันที่ทำกิจกรรม ในเดือนสิงหาคม-กันยายน 2563 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากร โดยตรวจบันทึกฟันผุเป็นรู สภาวะเหงือกอักเสบ การติดสีย้อมฟันหลังแปรงฟัน เก็บข้อมูลประวัติการรับบริการทางทันตกรรมจากฐานข้อมูลในระบบ HOSxP เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกสภาวะช่องปากและการย้อมสีฟัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยไคสแควร์ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อายุ 13 -15 ปี ได้รับการตรวจฟันทั้งหมด 189 คน เป็นเพศชายร้อยละ 52.9 เพศหญิงร้อยละ 47.1 ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 58.2 ฟันผุที่ยังไม่รักษาร้อยละ 41.8 ค่าเฉลี่ย DMFT 1.3 ซี่/คน และสภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 80.4 การย้อมสีฟันด้วยเม็ดสีย้อม พบว่า ฟันที่ไม่ติดสีร้อยละ 17.5 ติดสีน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ด้าน ร้อยละ 48.7 และติดสีมากกว่า 5 ด้าน ร้อยละ 33.8 แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะฟันผุกับปริมาณการติดสีของคราบจุลินทรีย์ พบว่า การไม่ติดของสีย้อมฟัน มีความสัมพันธ์กับการไม่เกิดโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) และการทดสอบการติดสีย้อมฟันมากกว่า 5 ซี่ มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) และการติดสีของคราบจุลินทรีย์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเกิดเหงือกอักเสบ ($p\text{-value}<0.05$)

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ คราบจุลินทรีย์ สภาวะฟันผุ สภาวะเหงือกอักเสบ

Jelly Herb For Health:

เยลลี่สมุนไพรเล็กบุหรี เพื่อสุขภาพช่องปากดี

ภาณุรักษ์ แก้วน้อย

บทคัดย่อ

เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่าบุหรีเป็นสาเหตุของโรคหลาย ๆ โรค เช่น โรคมะเร็งปอด โรคหัวใจและหลอดเลือด และนอกจากนี้ยังมีผลต่อสุขภาพช่องปากด้วย โดยปัญหาที่พบเริ่มจากลักษณะทั่วไป ได้แก่ มีคราบติดฟันและวัสดุอุดฟันมีการเปลี่ยนสี ลื่นผิว การรับรสชาติและกลิ่นลดลง โรคปริทันต์อักเสบ จนรุนแรงถึงขั้นเป็นมะเร็งได้ จากข้อมูลทางการแพทย์สากลคนที่ติดบุหรี จะเริ่มสูบบุหรีเมื่อเป็นวัยรุ่น เพราะอยากรู้ อยากรองสารนิโคตินในบุหรีที่มีฤทธิ์ติดง่ายและเลิกยาก และในทางการแพทย์แผนไทย กล่าวถึง “หญ้าดอกขาว” ว่ามีสารกลุ่มฟลาโวนอยด์ เทอร์ปีน สเตอรอล ซึ่งมีฤทธิ์ทำให้ลื่นผาดหรือซา ช่วยลดความอยากสูบบุหรี หากทำให้นักสูบบุหรีใหม่เลิกสูบบุหรีได้ ก็เท่ากับว่าจะลดภาระงานจากโรคที่เกิดจากบุหรีได้เช่นกัน จึงคิดค้นนวัตกรรมและพัฒนาารูปแบบนวัตกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของกลุ่มนักสูบบุหรีใหม่ โดยการใช้นวัตกรรมที่มีรูปแบบที่น่าสนใจ ทันสมัย ใช้งานสะดวก และยังเป็นการลดภาระงานที่สามารถป้องกันได้จากโรคที่เกิดในช่องปากของผู้สูบบุหรีอีกด้วย ผลการศึกษา พบว่า จำนวนมวนบุหรีที่สูบเฉลี่ยต่อวันลดลงจาก 7.5 เป็น 0.5 มวนต่อวัน และมีนักสูบบุหรีใหม่เลิกบุหรีได้ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 57.69 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.80 ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.89 ผลการวิเคราะห์จำนวนมวนบุหรีที่สูบต่อวันลดลงนั้น จึงทำให้เห็นถึงความประสพผลสำเร็จในการลด ละ เลิกบุหรีในกลุ่มนักสูบบุหรีใหม่ เพื่อสุขภาพของตัวเอง สุขภาพของคนใกล้ตัว และสุขภาพของบุคคลรอบข้าง

คำสำคัญ: บุหรี สมุนไพร สุขภาพช่องปาก

พวงกุญแจ 3 เกล

ฐิติพร ศรีพันธ์

บทคัดย่อ

เพื่อให้นักเรียนโรงเรียนบ้านสองคอนเข้าถึงความรู้ได้ง่าย สะดวก และเข้าถึงความรู้ด้านโภชนาการทดแทนแอปพลิเคชัน Food Choice จึงได้คิดค้นนวัตกรรม “พวงกุญแจ 3 เกล” ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หลังจากการทดลองใช้พวงกุญแจ 3 เกล 1 เดือน (มกราคม 2564) และทำแบบทดสอบความรู้ชุดเดิมของเดือนธันวาคม นักเรียนต้องมีความรู้ทั้ง 3 เรื่องมากกว่าร้อยละ 80 พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการแปรงฟัน 2 2 2 จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 81.94 มีความรู้การบริโภคอาหารแบบ 6 6 1 จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และเข้าใจถึงวิธีการอ่านฉลากโภชนาการตามสัณฐานไฟจรรยาจร จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 68.05 หลังจากนั้นทำการประเมินครั้งที่ 2 ห่างจากครั้งแรก 1 เดือน (กุมภาพันธ์ 2564) พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในชุดพวงกุญแจ 3 เกล คิดเป็นร้อยละ 100 และจากการสอบถามนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรม 3 เกล นักเรียนนึกถึงคุณค่าทางโภชนาการก่อนการเลือกซื้ออาหารเพียงร้อยละ 18.05 หลังจากใช้นวัตกรรมเดือนธันวาคม-เดือนกุมภาพันธ์ นักเรียนนึกถึงคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 90.27 อัตราการแปรงฟันตอนเช้าและก่อนนอนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59.72 เป็นร้อยละ 91.66 และนวัตกรรมพวงกุญแจ 3 เกล ถูกขยายต่อไปยังร้านค้าหมู่บ้านสองคอน จำนวน 16 ร้าน และทำการประเมิน 1 ร้านค้า/ร้านน้ำ ไกล่โรงเรียน หลังจากติดตามนวัตกรรมไป 1 เดือน พบว่า ร้านค้ามียอดขายน้ำหวานลดลงจากที่เคยขายให้นักเรียนหลังเลิกเรียนเฉลี่ยวันละ 20 แก้ว ในช่วงเดือนมีนาคม 2564 ลดลงเหลือ วันละ 15 แก้ว และ 5 แก้ว จาก 15 แก้ว มีการสั่งแบบหวานน้อย ในส่วนของขนมที่มีส่วนผสมไฟสีแดงยอดขายเดือนมีนาคม 2564 ลดลงจากเดือนกุมภาพันธ์ 2564 ร้อยละ 16.67 ดังนั้น นวัตกรรม “พวงกุญแจ 3 เกล” จะมีการพัฒนาต่อยอดไปยังโรงเรียน และร้านค้าในเขตพื้นที่ตำบลสองคอน เพื่อให้นักเรียนและประชาชนเข้าใจถึงวิธีการดูแลสุขภาพช่องปากขั้นพื้นฐาน และการบริโภคอาหารหลักและอาหารว่างอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พวงกุญแจ 3 เกล แอปพลิเคชัน Food Choice

ถอดถอดตาชฟลูออไรด์แบบใช้แล้วทิ้ง

ปริยานุช สุขวานิช

บทคัดย่อ

การจัดทำนวัตกรรมถอดตาชฟลูออไรด์แบบใช้แล้วทิ้ง (disposable fluoride paper trays) มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ทดแทนตาชสำหรับเคลือบฟลูออไรด์ในการเคลือบฟลูออไรด์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น กลุ่มผู้ให้บริการ คือ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/นักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข) ทั้งเพศชายและเพศหญิง ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 7 แห่ง จำนวน 7 คน และกลุ่มผู้รับบริการ คือ เด็กนักเรียนอายุ 6-12 ปี จำนวน 7 รพ.สต. แห่งละ 15 คน รวมเป็น 105 คน ทำการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามผู้ให้บริการและแบบสัมภาษณ์ผู้รับบริการหลังจากการใช้นวัตกรรม ผลการศึกษา พบว่าผู้ให้บริการเห็นว่านวัตกรรมมีวัสดุที่เหมาะสม มีวิธีใช้ที่ง่าย ปริมาณฟลูออไรด์ที่ใช้ไม่สิ้นเปลืองกว่าเดิมและสามารถให้ฟลูออไรด์ได้ทั่วทั้งช่องปาก ส่วนผู้รับบริการพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีอาการเจ็บระหว่างรับบริการ เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าอุปกรณ์มีขนาดเหมาะสมกับช่องปากและฟลูออไรด์ไม่ไหลเข้าลงในคอระหว่างรับบริการ

คำสำคัญ: ฟลูออไรด์

นิทานภาพนูน ยิ้มหวานน้อยจ๊ะ และ ฟ ฟัน แข็งแรง สำหรับผู้พิการทางการเห็น

สุวภัคดี โปธิเสน

บทคัดย่อ

การผลิตนิทานภาพนูนเรื่อง ยิ้มหวานน้อยจ๊ะ และ ฟ ฟัน แข็งแรง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อส่งเสริมความรอบรู้สุขภาพของเด็กนักเรียนพิการทางการเห็น โดยทำการจัดส่งให้โรงเรียนสอนคนตาบอดทั่วประเทศได้ใช้ในการเรียน การสอน และมีการประเมินผลการใช้งานโดยกลุ่มประชากร คือ นักเรียนตาบอดและสายตาเลือนรางชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ จำนวน 49 คน ศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบอัตนัยปลายเปิดและ Likert scale 4 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด=4 มาก=3 น้อย=2 น้อยที่สุด=1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เสนอเป็น จำนวน ร้อยละของผู้ตอบและระดับ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เรื่อง ยิ้มหวานน้อยจ๊ะ สื่อว่าฟันมีความสำคัญมากที่สุด ร้อยละ 57.1 สื่อว่าการแปรงฟันมีความสำคัญมากที่สุด ร้อยละ 87.8 มีข้อคิดให้เรียนรู้มากที่สุด ร้อยละ 42.9 เรื่อง ฟ ฟัน แข็งแรง สื่อว่าฟันมีความสำคัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.6 สื่อว่าการแปรงฟันมีความสำคัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.7 มีข้อคิดให้เรียนรู้มากที่สุด ร้อยละ 57.1 ความพึงพอใจ อยู่ระดับมากที่สุด นักเรียนมีความเข้าใจการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองได้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 80 สังเกตจากการปรับพฤติกรรม การแปรงฟันของนักเรียน โดยสรุปนิทานภาพนูนทั้ง 2 เรื่องเป็นสื่อที่เด็กนักเรียนพิการทางการเห็น ให้ความสนใจเรียนรู้เรื่องฟัน การแปรงฟันที่ถูกวิธี และการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง

คำสำคัญ: นิทานภาพนูน ยิ้มหวานน้อยจ๊ะ ฟ ฟัน แข็งแรง เด็กพิการทางการเห็น

ภาคผนวก

กำหนดการประชุมวิชาการทันตสาธารณสุขแห่งชาติครั้งที่ 7

“Healthy Teeth for Quality of Life”

วันที่ 21-23 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 ณ ห้องประชุมกำธร สุวรรณกิจ

21 กรกฎาคม 2564

08.00-09.00 ลงทะเบียน

09.00-10.30 บรรยายพิเศษ “ฟันดี เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี”

โดย ผศ. ทพญ. รัชฎา ฉายจิต

คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

10.30-12.00 พิธีเปิดและบรรยาย “สุขภาพช่องปากกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019”

โดย อธิบดีกรมอนามัย (นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย)

12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-17.00 **อภิปราย ห้องย่อย 1**

ห้องประชุมอาวุธแสงกล้า

โครงการทันตสาธารณสุขในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ เด็กเล็ก และผู้สูงอายุ

วิทยากร ผศ.ทพญ.ดร.ปิยะนารถ จาติเกตุ ทพญ. จันทนา อึ้งชูศักดิ์

และทพ. สุธา เจริญมณีโชติชัย

อภิปราย ห้องย่อย 2

ห้องประชุมสำนักทันตสาธารณสุข

โครงการทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยเรียน และวัยทำงาน

วิทยากร ศ.ทพญ.ดร.สุดาตวง กฤษณาพงษ์ ทพญ. วิกุล วิศาลเสถียร

และ ทพญ. ปิยะดา ประเสริฐสม

22 กรกฎาคม 2564

09.00-10.30 งานมอบรางวัล Lion Oral Health Award

10.30-12.00 บรรยายพิเศษ “กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพ: การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี”

โดย ดร.ปรัชญา เปี่ยมการุณ

12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-17.00 อภิปราย ห้องย่อย 1

ห้องประชุมอาวุธแสงกล้า

โครงการทันตสาธารณสุขในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ เด็กเล็ก และผู้สูงอายุ

วิทยากร ผศ.ทพญ.ดร. จริญญา หุ่นศรีสกุล ผศ.ทพญ.ดร.ปิยะนารถ จาติเกตุ

และทพ. สุธา เจียรรมณีโชติชัย

อภิปราย ห้องย่อย 2

ห้องประชุมสำนักทันตสาธารณสุข

โครงการทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยเรียน และวัยทำงาน

วิทยากร ศ.ทพญ.ดร.สุดาตวง กฤษฎาพงษ์ ทพญ. วิกุล วิศาลเสสส์

และทพญ. ปิยะดา ประเสริฐสม

23 กรกฎาคม 2564

- 09.00-11.00 บรรยายพิเศษ “Vital Pulp Therapy ในฟันแท้ ทำได้จริงหรือ”
โดย ผศ.ทพญ.พัชนี ชูวีระ หัวหน้าภาควิชาทันตกรรมครอบคร้วและชุมชน
คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 11.00-11.45 บรรยายพิเศษ เรื่องการขับเคลื่อน “Oral Health Literacy in New Normal”
โดย นายแพทย์สรารุณี บุญสุข รองอธิบดีกรมอนามัย
- 11.45-12.00 ปิดการประชุม โดยรองอธิบดีกรมอนามัย
- 12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน

หมายเหตุ

พิธีเปิด (วันพุธที่ 21 กรกฎาคม 2564) บุคลากรสำนักทันตสาธารณสุขกรุณาใส่เสื้อโปโลสีม่วง กับกางเกงหรือกระโปรงสุภาพ ผู้บริหารสท. ใส่เสื้อสูทสีดำคลุม

กำหนดการอาจปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เวลา 10.30 น. และ 14.10 น.

ขอความกรุณาใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลาขณะร่วมประชุม